

ERASMUS+
Joint Mentorship

Better Cooperation for Better VET

*Erasmus+ Zajedničko mentorstvo: Bolja suradnja za bolje
strukovno obrazovanje i osposobljavanje*

SMJERNICE ZA BOLJU SURADNJU I KOMUNIKACIJU DIONIKA U PROVEDBI NAUKOVANJA

Hrvatska obrtnička komora
Fakultet informatike i digitalnih tehnologija

Sadržaj

1. Uvod	3
2. Sustav naukovanja u Republici Hrvatskoj	4
3. Definiranje uloga i odgovornosti dionika	6
a) Obveze učenika:	6
b) Obveze obrazovne institucije:	6
c) Obveze strukovnih nastavnika:	6
d) Obveze mentora:.....	7
e) Obveza obrtnika/pravne osobe	8
f) Obveze roditelja	8
4. Važnost i način uspostavljanja otvorene komunikacije.....	9
5. Način prilagođavanja komunikacije različitim dionicima	10
6. Jasno definiranje ciljeva i očekivanja	14
a) Što učenik očekuje od mentora?	14
b) Što učenik očekuje od škole/nastavnika?	15
c) Što mentor očekuje od škole/nastavnika?	15
7. Podrška i osnaživanje mentora.....	16
8. Uključivanje učenika s teškoćama u provedbu naukovanja	17
a) Uloga nastavnika i mentora iz gospodarstva	18
b) Odgovornosti i obveze roditelja/skrbnika:	19
9. Način razmjene primjera dobre prakse	19
10. Primjeri dobre prakse	25
Suradnja obrta “Elektroluč” i Elektrostrojarske obrtničke škole Zagreb	25
Roditeljski sastanci na početku školske godine	26
Obilasci majstora-obrtnika/mentora	26
Organizacija pet regionalnih webinarâ: provedba naukovanja kod poslodavca u kontekstu zaštite na radu	26
Organizacija seminara za voditelje praktične nastave na temu mogućnosti unaprjeđenja organizacije odgojno – obrazovnog procesa učenja temeljenog na radu u obrtničkim zanimanjima	27
Sastanak dionika strukovne izobrazbe s Pravobraniteljicom djece	28
Zajednička provedba naukovanja putem zajedničke dozvole (licencije).....	29
Konferencija o strukovnom obrazovanju u Opatiji.....	29
Promicanje alternativnog rješavanja spornih situacija	30
Pilot projekt promocije obrtničkih zanimanja u Hrvatskoj	31

Zagrebački obrtnički sajam	33
Promidžbena kampanja "Upoznaj struku i živi od svojih ruku"	33
Visoko obrazovanje.....	34
Studentska praksa.....	34
Primjeri dobre prakse – studijski posjeti u okviru projekta.....	35
Studijski posjet Belgiji.....	35
Studijski posjet Zagrebu.....	37

1. Uvod

Poštovani korisniče, pred Vama se nalaze Smjernice za bolju suradnju i komunikaciju dionika u provedbi naukovanja koje imaju za cilj unaprijediti ovu ključnu etapu u procesu stjecanja strukovnih zanimanja.

Neupitno je da brze tehnološke promjene u svim djelatnostima dovode do povećanih kvalifikacijskih zahtjeva. Stoga se strukovno obrazovanje, sadržajno i metodički, sve više usmjerava na razvoj stručnih, osobnih i socijalnih radnih sposobnosti uz poseban naglasak na uvažavanje ključnih kompetencija. A da bi uspjeli postići sve te ciljeve, uključivanje gospodarstva u strukovnu izobrazbu naprosto postaje nužnost i jamac kvalitete strukovnog obrazovanja. U današnje vrijeme mobilnosti, novih tehnologija, konkurencije i ostalih izazova koje donose suvremeni uvjeti i načini života i rada, jednostavno nije moguće realizirati kvalitetnu strukovnu izobrazbu ukoliko se ona u što je moguće većem udjelu ne odvija u realnom gospodarskom okruženju.

Posebno uspješan oblik učenja u području strukovnog obrazovanja, suvremena pedagoška literatura koja promišlja odgojno – obrazovne sustave navodi upravo naukovanje.

Naukovanje (EafA¹) je posebno uspješan oblik učenja zasnovan na radu koji se temelji na principima da je naukovanje dio formalnog obrazovanja i vodi državno priznatoj kvalifikaciji te da naukovanje kombinira osposobljavanje na radnom mjestu s obrazovanjem u školi.

Naukovanje (CEDEFOP²) objedinjuje sustavne, dugotrajne periode osposobljavanja koji se izmjenjuju na radnom mjestu i u obrazovnoj ustanovi.

Naukovanje se prepoznaje i kao vrlo učinkovit modalitet obrazovanja koji uvelike olakšava mladima da se suoče sa svim izazovima koji ih čekaju u budućnosti i koji smatra da obrazovanje mora unaprijediti razumijevanje naučenog.

Posebnost ovog sustava je da općeobrazovne predmete i stručno teorijski dio naukovanja izvodi ustanova za strukovno obrazovanje, a praktični dio naukovanja licencirani obrtnik ili pravna osoba. Obrazovanje za stjecanje strukovnih zanimanja odvija se u interakciji i suradnji učenika, nastavnika, mentora iz gospodarstva, roditelja (skrbnika/staratelja) i poslodavaca. To je “susret” škole i gospodarstva, “svijeta” obrazovanja i “svijeta” rada, stručno-teorijskog učenja i učenja temeljenog na radu, potaknut zajedničkim ciljevima – stjecanje kompetencija potrebnih tržištu rada usklađeno s osobnim potencijalima učenika. Nastava u ustanovi za strukovno obrazovanje i naukovanje provode se paralelno i trebaju biti sadržajno/metodički povezani, a to nije moguće bez istinske suradnje, odnosno partnerstva.

¹ [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0502\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0502(01))

² <https://www.cedefop.europa.eu/en/tools/financing-apprenticeships/scope-and-glossary>

U sustavu naukovanja vrlo je važno ostvariti međusobno nadopunjavanje teorijske i praktična nastave.

Suradnja ne znači samo osigurati mjesta za naukovanje nego zajednički provoditi obrazovne sadržaje i modernizirati ih sukladno potrebama gospodarstva, a to nije moguće ostvariti ukoliko se ne unaprijedi i dosljedno primjenjuje suradnja između svih dionika u procesu provedbe naukovanja. Za provedbu kvalitetnog naukovanja posebno je važna suradnja između škola i gospodarskih subjekata koji izvode naukovanje. Suradnja i komunikacija ključne su jer donose niz koristi za sve uključene strane. Učenici imaju priliku učiti od najkompetentnijih osoba (nastavnika u školi i mentora iz gospodarstva), poslodavci s druge strane imaju priliku prepoznati potencijalne talente koji u budućnosti mogu postati njegovi zaposlenici, ali i izgraditi pozitivan imidž svoje tvrtke u zajednici. Mentorima omogućuje prijenos stručnih znanja i unaprijeđenje pedagoških vještina. Obrazovne institucije postaju relevantnije te bolje odgovaraju na potrebe tržišta rada. Konačno, kvalitetnom suradnjom sami roditelji mogu biti bolja podrška vlastitom djetetu u svladavanju vještina zanimanja koje je odabralo za budući poziv.

Stoga apeliramo na sve dionike da prihvate Smjernice za bolju suradnju i komunikaciju u provedbi naukovanja te da zajedno radimo na stvaranju stimulativnog okruženja za razvoj stručnih kompetencija i vještina naših učenika. Samo međusobnim partnerstvom možemo oblikovati budućnost obrazovanja koje će permanentno odgovarati na zahtjeve suvremenog društva i tržišta rada.

2. Sustav naukovanja u Republici Hrvatskoj

Shema naukovanja Jedinственог modela obrazovanja provodi se od školske godine 2004./2005.

Međutim, prije toga postojali su dualni programi od školske godine 1995./1996. Prvi Zakon o obrtu (1994.) bio je temelj i preduvjet za izradu obrazovnog zakonodavstva, kurikulumu i praktičnog uvoda u dualni sustav obrazovanja. Nakon izrade zakona i nastavnih planova i programa, započela je eksperimentalna praksa dualnog sustava obrazovanja. Rezultati su bili ohrabrujući, ali su također pokazali da je bilo puno posla kako bi sustav radio u punom kapacitetu. Uz eksperimentalni sustav, u većini strukovnih škola primjenjivao se i "klasični model" (temeljen na školama). Stoga je početkom 2003. godine razvijen jedinstveni model obrazovanja koji je proveden u skladu sa Zakonom o obrtništvu i sadržavao je, iako u manjoj mjeri, obilježja dualnog obrazovanja. Uvedeni su novi obrazovni programi za obrtnička zanimanja.

Ovaj sustav ne bi mogao funkcionirati bez suradnje brojnih institucija od kojih svaka ima zakonom određenu nadležnost. Nadležnost je podijeljena između Ministarstva obrazovanja, Ministarstva gospodarstva, Hrvatske obrtničke komore i Agencije za strukovno obrazovanje.

Ministarstvo znanosti i obrazovanja prvenstveno je odgovorno za koordinaciju obrazovanja koje se pruža u školama.

Ministarstvo gospodarstva, poduzetništva i obrta zaduženo je za vođenje baze ugovora i mjesta za naukovanje: <https://enaukovanje.portor.hr/login.htm>
Hrvatska obrtnička komora zadužena je za izdavanje dozvola obrtnicima i trgovačkim društvima za primanje naučnika, provođenje ispita za mentore u poduzeću za naukovanje, sudjelovanje na ispitima naukovanja i predlaganje nastavnog plana i programa naukovanja u suradnji s ministarstvom nadležnim za obrt. Hrvatska obrtnička komora i Hrvatska gospodarska komora provode edukaciju mentora u poduzeću.

Agencija za strukovno obrazovanje i osposobljavanje nadležna je za postupak vanjskog vrednovanja ispita naukovanja.

Važno je još naglasiti da županijski uredi nadležni za obrazovanje, strukovne škole, Ministarstvo znanosti i obrazovanja, Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja, Hrvatska obrtnička komora: planiranje upisne kvote.

Posebnost ovog sustava je da općeobrazovne predmete i stručno teorijski dio naukovanja izvodi srednja strukovna škola, a praktični dio naukovanja licencirana (ovlaštena) obrtnička radionica ili pravna osoba.

Naukovanje, naime ne znači puku prisutnost učenika u obrtničkoj radionici. Naučnik je tijekom naukovanja u potpunosti uključen u poslovno okruženje u kojem ga njegov majstor postepeno uvodi u tajne zanimanja, prvo samo promatrajući kako njegov majstor pristupa problemu, narudžbi, konfliktu ili sl. a sa svakim novim problemom ili narudžbom postupno uključuje učenika sukladno njegovim sposobnostima. Učenje se odvija prvo promatranjem kasnije i samostalnim uključivanjem, ali što je najvažnije uz kontinuirano objašnjavanje (što se radi, kako se radi i zašto se tako radi). Učenjem kod poslodavca stječu se i razvijaju brojne socijalne kompetencije kao što je pravovremen dolazak na posao, poštivanje radne discipline, način komuniciranja s ostalim radnicima, s nadređenima, s dobavljačima, te kupcima i klijentima njegova majstora te razvijanje poduzetničkog duha, poštivanje standarda unutar struke, poštivanje strogo propisanih pravila u okviru radnog mjesta i sl.. Majstor ga tijekom naukovanja postepeno potiče na samostalnu izvedbu, rješavanje problema, uklanjanje kvarova i sl. što će toj mladoj osobi po završetku obrazovanja pomoći da se u što boljem svijetlu predstavi budućem poslodavcu i u najkraćem mogućem vremenu uključi u posao jer će mu to biti već poznato okruženje budući je tijekom redovnog srednjoškolskog obrazovanja veći dio upravo provodio u njemu.

3. Definiranje uloga i odgovornosti dionika

Svaki dionik u strukovnom obrazovanju ima svoju ulogu koja doprinosi učinkovitosti i kvaliteti procesa, a poglavito naukovanju.

a) Obveze učenika:

- redovito pohađati naukovanje, a u slučaju izostanka informirati mentora o razlogu izostajanja (izostanak se opravdava liječničkom ispričnicom u roku 2 dana od prestanka bolesti ili drugog opravdanog razloga-postupak jednak kao i prilikom izostanka iz škole)
- redovito ispunjavati obveze koje proizlaze iz strukovnog kurikulumu i ugovora o naukovanju
- postupati sukladno uputama ustanove za strukovno obrazovanje, obrtnika ili pravne osobe vezano uz vrijeme provedbe naukovanja i redovitost pohađanja pridržavati se mjera zaštite na radu
- postupati u skladu s propisima o sigurnosti na radu uredno voditi propisanu dokumentaciju za vrijeme pohađanja naukovanja te redovito donositi mapu na pregled u školu
- čuvati imovinu i poslovne tajne obrtnika ili pravne osobe korektno se ponašati prema drugim učenicima na naukovanju, zaposlenicima i mentoru

b) Obveze obrazovne institucije:

- omogućiti polaznicima stjecanje stručno – teorijskih znanja
- razvijati strukovne kompetencije učenika u područjima u kojima se obrazuju
- produbljivati stručno – praktična znanja i vještine te promicati opće obrazovanje i odgojno djelovanje
- izraditi izvedbeni plan kojim se utvrđuje raspored naukovanja, odnosno vrijeme početka i završetka za sve dane naukovanja za svaku godinu
- posebno osiguravati materijalne i kadrovske uvjete
- osigurati stručno usavršavanje strukovnih nastavnika
- surađivati sa socijalnim partnerima

c) Obveze strukovnih nastavnika:

- planirati izvođenje naukovanja
- pružati pedagošku pomoć mentoru iz gospodarstva
- izraditi plan obilaska učenika na naukovanju
- voditi evidenciju realizacije naukovanja
- u suradnji s mentorom provjeravati i ocjenjivati stečene strukovne kompetencije pratiti učenika prilikom izrade završnog rada kod poslodavca
- surađivati s roditeljima u praćenju napretka učenika

d) **Obveze mentora:**

- poučavati sve učenike uvažavajući načelo jednakopravnosti i individualnosti svakog učenika
- u poučavanju uvažavati individualne različitosti učenika (intelektualne, ponašajne, kulturne, etničke, vjerske, socijalno-ekonomske, spolne i druge)
- pripremiti učenika za naukovanje
- pružiti najbolju moguću izobrazbu u gospodarskom okruženju, vodeći računa o sadržaju propisanog nastavnog plana i programa
- upoznati učenika s radnim zadacima, alatima i priborom koji će koristiti
- dopuštati učeniku da radi uz nadzor i da uvježbava naučeno
- ohrabrivati učenika, umanjiti njegovu nesigurnost i strah, jasno iskazivati očekivanja, uloge i sl.
- brinuti o usmjeravanju i zadržavanju pažnje na konkretnoj vježbi, sadržaju rada i zadatku
- provjeravati kako učenik napreduje u stjecanju vještina i kompetencija neophodnih za rad u zanimanju
- skrbiti o odgoju učenika
- zapažati i pohvaljivati trud i zalaganje učenika
- poticati učenike da prate i uočavaju svoj napredak
- učeniku davati neposrednu i poticajnu konkretnu povratnu informaciju o njegovom napretku
- poticati razvoj učenikovih socijalnih kompetencija
- voditi računa o zdravlju učenika i štiti ga od opasnosti za njegovo zdravlje (tjelesno, psihičko, mentalno)
- voditi računa o učenikovim jakim i slabim stranama te mu ostaviti slobodu djelovanja za razvoj
- informirati nastavnika zaduženog za praćenje praktične nastave o svakoj promjeni u ponašanju učenika (primjerice, promjena raspoloženja, agresivno ponašanje, alkoholiziranost, modrice, neispavanost i sl.)
- planirati neposredan rad s učenikom - što/kako/zašto radim tijekom pripreme za rad, pokazivanja i objašnjavanja, praćenja samostalnog rada učenika i vrednovanja uz točno definirane načine osiguravanja sigurnosti i zaštite na radu
- uključivati učenika u sve faze radnog procesa sukladno vještinama i znanjima koje je stekao, a primjereno godini naukovanja koju pohađa
- voditi brigu i primjerom ukazivati na pridržavanje mjera zaštite na radu
- učeniku osigurati pristup u “svijet” njegovog zanimanja
- u evidencijskom listu mape naukovanja redovito evidentirati broj sati koje je učenik tijekom dana proveo na naukovanju
- kontinuirano pratiti, vrednovati i ocjenjivati postignute rezultate učenika
- redovito kontrolirati radnu mapu učenika
- samovrednovati realizaciju planiranog
- na temelju rezultata vrednovanja ostvarenosti ishoda učenja definirati nove ciljeve naukovanja
- dobro upoznati najčešće greške u poučavanju kako bi se iste svele na najmanju moguću mjeru ili se u potpunosti eliminirale
- surađivati s roditeljima i školom

e) Obveza obrtnika/pravne osobe

- s roditeljem učenika sklopiti Ugovor o naukovanju temeljem kojeg je dužan:
- osigurati mentora učeniku tijekom pohađanja naukovanja
- osigurati učeniku potrebne uvjete za stjecanje kvalifikacije
- osigurati i provoditi propisane mjere zaštite na radu i mjere sigurnosti za vrijeme izvođenja naukovanja
- omogućiti nastavniku zaduženom za praćenje praktične nastave da neposrednim uvidom i uvidom u propisanu dokumentaciju prati izvršenje i kvalitetu izvršenja naukovanja
- voditi dokumentaciju o pohađanju naukovanja ukoliko se kod obrtnika ili u pravnoj osobi ne može u potpunosti realizirati program naukovanja, osigurati sklapanje Ugovora o suradnji s drugim licenciranim obrtnikom ili pravnom osobom
- redovito isplaćivati ugovorenu mjesečnu naknadu
- ispunjavati druge obveze koje proizlaze iz Ugovora o naukovanju

f) Obveze roditelja

- sklopiti ugovor s obrtnikom/pravnom osobom
- surađivati s mentorom i školom
- informirati poslodavca i mentora o poteškoćama svog djeteta
- redovito se informirati o specifičnim potrebama učenika i eventualnim prilagodbama
- pratiti redovitost pohađanja naukovanja
- ne opravdavati neopravdane izostanke i neodrađene sate prakse
- poštivati mentore kod kojeg je njegovo dijete na naukovanju

Tijekom učenja i poučavanja mogu se pojaviti problemi u ostvarivanju suradnje. Oni mogu biti posljedica neodgovornog odnosa pojedinih dionika odgojno-obrazovnog sustava i partnera u procesu naukovanja sukladno preuzetim obvezama. Potrebno ih je strpljivo rješavati. Prvi korak u njihovu rješavanju je identificirati problem i osvijestiti da postoji. Otvorenost za procjenu vlastitih snaga i slabosti, spremnost na aktivno slušanje, učenje i rad na sebi te argumentirana rasprava i dogovor učinkoviti su putevi za prevladavanje teškoća. Tome pridonosi i usmjerenost na rješenje, a ne traženje krivaca za nastale probleme.

Problemi u suradnji sa školom mogu biti nedostatak koordinacije u svezi ostvarivanja ishoda učenja, neusuglašeni raspored teorijske i praktične nastave, nedostatak nastavnika zaduženih za praćenje učenika, izostanak razmjene informacija o radu i napredovanju učenika, sukob ili preklapanje proizvodnih i obrazovnih interesa, (ne)pridržavanje zakonskih propisa i slično.

Nedostatke u suradnji ili izostanak suradnje roditelja s mentorom u gospodarstvu potrebno je rješavati u kontinuiranoj komunikaciji s školom.

4. Važnost i način uspostavljanja otvorene komunikacije

Komunikacija u obrazovanju podrazumijeva interakciju - prenošenje poruke, ali i definiranje odnosa - prema poruci i uzajamnog odnosa pošiljatelja i primatelja poruke, onoga koji poučava i onoga koji uči. Ne komuniciramo samo preko izgovorene riječi, već i govorom tijela, ponašanjem, gestama i mimikom. Poruke se šalju, prenose i primaju. Putuju od pošiljatelja do primatelja poruke. Pošiljatelj oblikuje informaciju u poruku koju želi prenijeti određenim putem do primatelja poruke.

Informacija kao značajan element komunikacijskog lanca (pošiljalac, poruka, kanal, primatelj) sadrži uvijek nešto novo sa stajališta osobe koja ju odašilje. Svaka odasлана poruka u sebi nosi sadržaj, osjećaje i odnos. Uloga komunikacije je prenošenje i primanje poruka, ali i rješavanje sukoba i problema.

Stoga je izuzetno važno da uzajamna komunikacija bude otvorena i transparentna. Naime, otvorena komunikacija podrazumijeva slobodnu razmjenu mišljenja. Zadaća je nastavnika i mentora iz gospodarstva ohrabrivati učenike da slobodno izražavaju svoje mišljenje, prijedloge, ideje, ali i bojazni i eventualne strahove, bez osuđivanja i kritike. Izuzetno je bitno i da aktivno slušaju jedni druge. Učenike treba poticati da postavljaju pitanja jer samo ona potiču dublju analizu teme, ali i kritičko razmišljanje. S druge strane i nastavnici i mentori trebaju često postavljati pitanja kako bi bili sigurni da su dobro razumjeli stajališta učenika. Vrlo značajna karakteristika otvorene komunikacije svakako jest refleksija. Naime, nakon što je obrađena tema ili odrađen zadatak, izuzetno je korisno prodiskutirati s učenicima što su naučili, koji postupci su bili korisni, što im je bilo teško za razumjeti ili odraditi i sl.

Otvorena komunikacija potiče veći angažman i učenika i nastavnika i mentora iz gospodarstva te stvara poticajno okruženje za razmjenu znanja i iskustva. Sve to olakšava brže učenje i razvoj učenika jer im omogućava razumijevanje različitih metoda ili perspektiva rješavanja problema. Transparentna komunikacija omogućava otkrivanje potencijalnih problema i grešaka u najranijoj fazi. Kroz otvorenu komunikaciju učimo učenike kritički promišljati i argumentirati svoje tvrdnje. Na taj način razvija se međusobno povjerenje između učenika, nastavnika i mentora u gospodarstvu. Također, stvara se ugodno ozračje u kojem učenici nemaju problem iznositi svoje ideje i postavljati pitanja jer su sigurni da će dobiti konstruktivne odgovore i podršku.

Komunikacija tijekom poučavanja u radnom procesu je dijalog između mentora u gospodarstvu i učenika na naukovanju, a tijekom suradnje dijalog između svih dionika: mentora iz gospodarstva i škole, mentora i roditelja, škole i roditelja, škole i obrtničke komore i slično.

Kako bi se razvila kvalitetna komunikacija jako je važno u komunikaciji koristiti JA- poruke, aktivno slušati i davati podražavajuću povratnu informaciju.

Za kvalitetnu verbalnu komunikaciju je osim samog sadržaja poruke važan i način na koji govorimo. Ne smije biti verbalne agresije, a najbolji je način da se to postigne komunikacija pomoću „JA-poruka“.

„JA – poruke“ govore o nama, našim osjećajima, stavovima i razmišljanjima. Ako sadrže neku kritiku, ona se odnosi na ponašanje druge osobe, a ne na samu osobu. Ovakav način komunikacije dovodi do pozitivnih ishoda i povećava vjerojatnost da sugovornik zaista čuje naše poruke. Takav način komunikacije između mentora, učenika, roditelja i nastavnika rezultira kvalitetnijom suradnjom tih dionika.

Neposredno prije početka naukovanja i prvog dolaska učenika na naukovanje u gospodarski subjekt, mentor mora biti upoznat s planom i programom naukovanja te s odredbama sklopljenog Ugovora o naukovanju. Također, u gospodarskim subjektima koji imaju više zaposlenika, prije primanja učenika na naukovanja poželjno je iskomunicirati informacije o početku provedbe naukovanja, razlozima uključivanja, zaduženjima i očekivanjima od zaposlenika. Primjeri dobre prakse u našim školama pokazuju da postoji određeni broj škola u kojima se na početku nastavne godine organizira roditeljski sastanak na kojem su prisutni i mentori iz gospodarstva. Cilj takvih sastanaka je okupiti dionike koji aktivno sudjeluju u procesu naukovanja, izložiti plan i program naukovanja, dati pedagošku podršku poslodavcima kroz sastanke i radionice, iznositi probleme koji se javljaju na naukovanju i analizom doći do rješenja. Ukoliko škola ne prakticira organizaciju takvog sastanka poželjno je da mentor sam kontaktira školu kako bi se informirao o strukovnom kurikulumu te o rasporedu teorijske i praktične nastave, ali i kako bi se razmijenila očekivanja, odredile uloge i neposredne zadaće te dogovorila dinamiku i područja suradnje.

Potrebno je razmisliti i o teškoćama koje se mogu javiti, povezano s eventualnim lošim uvjetima i standardima rada, (ne) pripremljenosti vlasnika obrta/pravne osobe i mentora, loše komunikacije i nepoštivanja discipline te zaštite na radu.

Redovita i kvalitetna povratna informacija važna je ne samo učenicima, već i roditeljima, strukovnim nastavnicima i poslodavcima:

- **učenicima** - kako bi mogli uspoređivati što su postigli u odnosu na planirane ishode, procijeniti i shvatiti koja su to područja u kojima je potrebno poboljšanje, analizirati načine na koje uče i planirati daljnje učenje te zatražiti podršku stručnjaka ako je potrebno
- **roditeljima** - da budu informirani o uspjehu svojeg djeteta, razumiju očekivanja i zahtjeve škole, da pružaju primjerenu podršku u učenju, rastu i razvoju djeteta te da uspostave i održavaju partnerske odnose sa školom
- **nastavnicima** - za kvalitetnije planiranje poučavanja, za bolje razumijevanje potreba svojih učenika, za utvrđivanje spremnosti svojih učenika za rad i učenje, modernizaciju strukovnih kurikuluma te za pripremu učenika za cjeloživotno učenje
- **poslodavcima** - daje uvid u kompetencije koje učenici stječu u školi, omogućava im predlaganje kompetencija u skladu s promjenjivim potrebama tržišta rada te za uspješnije usklađivanje radnih procesa sa zahtjevima poučavanja i učenja temeljenog na radu.

5. Način prilagođavanja komunikacije različitim dionicima

Tijekom godina mentori će obrazovati individualno različite učenike (intelektualno, ponašajno, kulturno, etnički, vjerski, socijalno-ekonomski, spolno i slično). Jedni će biti željni što prije svladati vještine zanimanja za koje se obrazuju, drugi će biti sramežljivi, puni sumnje u vlastite sposobnosti, treći će biti neposlušni, nemirni, a neki

nezainteresirani za zanimanje za koje se obrazuju. Kako bi naukovanje bilo uspješno, svakome od njih potrebno je pristupiti na prikladan način te razviti odgovarajuću komunikaciju. Upravo ta prilagodba komunikacije ključna je za poticanje motivacije i kvalitetnijeg angažmana učenika na naukovanju.

Komunikacija u nastavi je dijalog između učenika i nastavnika, a tijekom naukovanja u dijalog se uključuje i mentor iz gospodarstva. Poželjno je da komunikacija bilo u školi bilo u gospodarstvu bude jednostavna, pregledna, kratka i jasna. Stoga je iznimno važno u komunikaciji upotrebljavati jednostavne i kratke rečenice te također koristiti stručne pojmove jer učenik treba naučiti značenje tih riječi. Kad god je moguće koristite primjere tako da učenik može uspostaviti poveznice s onim što je već poznato i bolje zapamtiti relevantne termine. Također, kod učenika je izuzetno važno poticati stvaranje „slika u glavi“. U procesu učenja bitan je i proces i okolnosti u kojima se odvija. Za kvalitetnu komunikaciju na naukovanju ključan je korektan odnos s učenicima, a takvu komunikaciju podržava razgovor prihvaćanja. On pretpostavlja da znamo slušati s empatijom i govoriti u obliku osobnih iskaza – JA poruka (direktne, neposredne, osobne - “Žalosti me kad ne poštujete dogovorene rokove.”). Na žalost, često su u komunikaciji prisutne TI- poruke (prijeteće, odbijajućeg negativnog utjecaja - “Ti nikada ne završiš zadatak na vrijeme.”) i MI –poruke (nejasne, nedirektne, slabog utjecaja na učenike).

Naukovanje će biti uspješnije ako će mentor biti usmjeren na učenika i zajednički rad, brižan, otvoren, empatičan i iskren, ako će aktivno slušati i čuti svoje učenike te poticati odnose uzajamnog poštovanja i razumijevanja. Aktivno slušati znači pokazati interes, nastojati razumjeti emocije i poruke, interpretirati ih, ali i truditi se zapamtiti ono što smo čuli. U tome pomaže postavljanje pitanja, pojašnjavanje nejasnih tvrdnji, prepoznavanje neizrečenih misli ili emocija, reflektiranje, parafraziranje i sažimanje. Izuzetno je važna motivacija kroz pohvalu i priznanje, ukazivanje na greške kao šanse za učenje te povratna informacija o radu i napredovanju u učenju. Osnovni elementi kvalitetne komunikacije bit će zadovoljeni ako će mentor u gospodarstvu dobro oblikovati cilj i svrhu poruke, uspostaviti dobar odnos s učenikom, pratiti reakcije, biti fleksibilan u ponašanju i uspješno dati podražavajuću povratnu informaciju.

Podržavajuća povratna informacija je ona koja: procjenjuje specifičnu situaciju, a ne učenikovu osobnost

- izriče jasna očekivanja u vezi specifičnog zadatka
- ističe povjerenje u učenikove mogućnosti i njegovu spremnost na suradnju
- pruža mogućnost izbora.

Mentor u gospodarstvu se može naći u situaciji sukoba zbog prevelikih očekivanja koja postavlja pred učenike, nemara i neodgovornog pristupa učenika radu i učenju, nepoštivanju mjera za rad na siguran način, neprimjerene komunikacije, nepridržavanja zakonskih odredbi, izostanka suradnje s roditeljima i školom, preklapanja proizvodnih zahtjeva s interesima poučavanja, nekoordiniranosti poslodavca i mentora, nadležne komore i škole. Mogući su i sukobi na relaciji učenik-učenik ako je više učenika na naukovanju kod obrtnika/pravne osobe. Tada će se mentor naći “u sredini”. U takvoj će mu situaciji pomoći vještina aktivnog slušanja, strpljenje i ustrajnost u podršci učenicima da zajedno pronađu rješenje za problem. Put od prihvaćanja činjenice da je

za rješavanje sukoba potreban posrednik, preko pojedinačnih priča o problemu, otkrivanja zajedničkog problema i traženja rješenja do svojevrsnog sporazuma nije jednostavan, ali je učinkovit.

Upravo zbog prethodno navedenih situacija izuzetno je važna suradnja i redovna komunikacija kako s nastavnicima iz škole, tako i roditeljima učenika.

Aktivnosti na prvom susretu s učenikom na naukovanju:

- predstavljanje (osobno mentor i učenik te zaposlenici koji će surađivati u naukovanju)
- upoznavanje s radnim prostorom, kratka prezentacija dominantnih poslova zanimanja i proizvoda/usluga te upoznavanje s radnim mjestom
- interesirati se za iskustva učenika u vezi zanimanja za koje se školuje
- izricanje očekivanja i želja
- dogovor oko pravila ponašanja
- informiranje o cilju i ishodima naukovanja
- opis dinamike rada, načina provođenja dnevnog odmora (informacija o radnom vremenu i pauzi)
- podsjećanje na mjere zaštite na radu - opće i specifične za konkretno zanimanje
- motiviranje za naukovanje
- zajedničko određivanje ciljeva i zadataka

Dobro uvođenje u naukovanje skraćuje vrijeme prilagodbe i osigurava dobru suradnju. Ono je prilika da učenik sazna što se od njega očekuje i sudjeluje u donošenju pravila ponašanja. Mentor će na taj način upoznati svog učenika, njegove snage i mogućnosti.

Poželjno je da na prvom susretu bude prisutan i roditelj učenika kako bi bio upoznat sa svim pojedinostima vezanim uz naukovanje njegova djeteta.

Ukoliko mentor ili nastavnik procjeni da se radi o povučenom učeniku, odnosno učeniku koji nema samopouzdanja tada treba imati poseban pristup, pristup i komunikaciju punu empatije. Prije svega potrebno je stvoriti atmosferu u kojoj će se učenici osjećati sigurno i prihvaćeno, što se može postići razumijevanjem za potrebe i osjećaje učenika. Potrebno je aktivno ih slušati i osigurati im dovoljno vremena kako bi izrazili svoje odgovore ili ideje. Redovito prepoznavati i pohvaljivati i male uspjehe i napredak učenika. Isto tako, hrabriti i pružati podršku učeniku u situacijama koje za njega predstavljaju izazov. Zato je izuzetno važno postavljati realne ciljeve i pomagati korak po korak kako bi ih učenik dostigao. U svakoj situaciji primjenjivati individualni pristup. Poticati učenike da zajedno rade ili u malim skupinama može pomoći u poticanju samopouzdanja. Učenici će se osjećati manje izloženo ukoliko rade u suradnji s drugim učenicima, ali će postepeno i razvijati vještine komunikacije. Razvoj samopouzdanja zahtijeva vrijeme, zato je izuzetno bitno da i nastavnik i mentor budu strpljivi i dosljedni u svojoj podršci kako bi se postupno izgradilo povjerenje učenika u vlastite sposobnosti.

Nastavnici i mentori često imaju velike izazove s „neposlušnim“ učenicima, no u radu s njima najvažnije je zadržati profesionalnost, ali i postaviti jasne granice. Na samom

početku naukovanja treba postaviti jasna očekivanja i pravila ponašanja od kojih ne treba odustati. S takvim učenicima potrebno je otvoreno komunicirati bez prisustva drugih učenika kako bi se osjećali manje napadnuto s jedne strane, s druge strane će se umanjiti njihova potreba za dokazivanjem pred kolegama. Ponekad neposlušnost učenika može biti izražavanje njihova nezadovoljstva ili problema koji ih muče. Zato ih treba saslušati i dati im priliku da izraze svoje misli i osjećaje. Umjesto kritiziranja neposlušnog ponašanja može ih se potaknuti da na druge načine izraze svoje osjećaje ili nezadovoljstva ukoliko ih ima. I ovakve učenike potrebno je pomno pratiti i pohvaljivati uspjehe jer to može biti snažan motivator. U svakom slučaju potrebno je iskomunicirati posljedice neprihvatljivog ponašanja. Ako se susreću s posebno izazovnim slučajevima, izuzetno je bitna suradnja nastavnika i mentora. Ponekad je dobro saslušati različite perspektive. Ako neposlušnost postane učestala ili ozbiljna svakako treba surađivati s roditeljima. Izuzetno je važno biti dosljedan u primjeni pravila, ali i sankcijama. Naročito “neposlušni” učenici moraju razumjeti da će se pravila jednako primjenjivati na sve.

Iskustva pokazuju da se u pojedine strukovne programe upisuju učenici koji se nisu željeli obrazovati za određeno zanimanje i koji su nezainteresirani posebno za naukovanje. Komunikacija s takvim učenicima zahtjeva strpljenje, kreativnost i poseban pristup kako bi se potaknula njihova motivacija. Bilo bi izuzetno korisno saznati što te učenike interesira izvan škole jer će se možda moći povezati ono što trebaju naučiti s njihovim interesima. Povezujući nastavne sadržaje s interesima učenika možemo ih dodatno motivirati na učenje i razvijanje vještina. Primjerice, učenike je potrebno upoznati sa što je moguće više konačnih rezultata koji proizlaze iz zanimanja kako bi shvatili što sve mogu naučiti i postići ukoliko svladaju vještine zanimanja za koje se obrazuju. Zainteresirani učenici često puta znaju pobuditi kreativnost i inovativnost kod svojih mentora jer osoba koja je majstor u određenom zanimanju i još ušao u poduzetničke vode jako dobro zna što se s tim zanimanjem može postići te stoga najbolje može motivirati mlade ljude. Nezainteresiranost je često puta rezultat različitih faktora kao što su vanjski utjecaji ili osobni izazovi. Važno je pokazati razumijevanje i podršku učenicima kako bi im se pomoglo da pronađu motivaciju za učenje.

Za roditelje i učitelje, važno je znati da čimbenici uspjeha ostvarivanja cilja komunikacije ovise o osobinama primatelja, koje su od presudne važnosti za komunikativnu vrijednost poruke i vrsnoću komunikacije, ali i o prilagođenosti poruke primatelju/ima te poznavanju osobina, potreba, pogleda, obrazovanja, interesa, zrelosti ili profesionalnosti primatelja. Osim toga, važne su i odlike situacije u kojoj se odvija komunikacija – osobe različito reagiraju u različitim okruženjima, stoga ista poruka ponekada može biti prihvaćena, a u drugačijoj situaciji odbačena ili ignorirana. Dakle, karakter situacije može prouzročiti brojne nesporazume i nejasnoće u komunikaciji.

Prema svemu sudeći može se zaključiti da su mladi socijalna grupa koja najčešće koristi digitalne medije, a prisutnost raznih oblika digitalnih medija (društvene mreže, web-stranice, igrice i ostalo) poboljšava komunikacijske vještine i društvenu povezanost. Usvojene tehnologije i njihove aplikacije su nerazdvojni dio socijalne interakcije među mladima, koji nisu u mogućnosti kritički promišljati nove tehnologije i njihovo korištenje, jer su one neizostavni dio njihovog odrastanja i inkorporirane su u njihov način

razumijevanja kao nešto logično i prirodno. Stoga je kritičko sagledavanje često izostavljeno nedostatkom potrebe za njim, zatim nepostojanjem adekvatnog obrazovanja koje prati razvoj i korištenje novih tehnologija, kao i nepostojanjem vremena koje bi se posvetilo takvoj temi.³

Na kraju, može se zaključiti da suvremeni adolescenti svoju komunikaciju temelje na suvremenim medijima i tehnologijama. Jezično su često ne kompetentni što je i razlog odabira jednostavnijih oblika komunikacije i izražavanja. Ipak, nastoje prilagoditi svoju komunikaciju sugovorniku pa drugačije komuniciraju u društvu starijih osoba.

6. Jasno definiranje ciljeva i očekivanja

Krajnji cilj formalnog odgojno-obrazovnog procesa razvoj je kompetencija za život. Kompetencije su usmjereno i usklađeno uspješno djelovanje znanja, vještina, stavova i različitih osobina na konkretan problem, a iskazuju se samostalnošću i odgovornošću. To je mogućnost samostalnog i odgovornog rješavanja konkretnog problema. Važno je pred učenike stavljati optimalno teške zadatke, nešto zahtjevnije od njihove trenutne razine. Tada ih mogu samostalno riješiti što pozitivno utječe na razvoj samopouzdanja, samopoštovanja, ustrajnosti i motivacije za rad.

U sustavu naukovanja iznimno je važno da se sva mjesta na kojima se ostvaruju teorijska i praktična nastava međusobno nadopunjuju. Takav sustav obrazovanja može biti uspješan samo ako nastavnici srednje strukovne škole i mentori iz gospodarstva surađuju i zajednički planiraju ishode učenja. Također, svakom dioniku (mentoru, nastavniku u školi, učeniku) u procesu naukovanja mora biti jasna njegova uloga u obrazovnom procesu te očekivanja koja drugi dionici imaju spram njega. Na početku naukovanja važno je definirati realne, jasne, razumljive ciljeve, a učenike pripremiti na moguće poteškoće i razočaranja kako ne bi odustali. Važno je njegovati stav da je pogreška prilika za učenje i napredak.

a) Što učenik očekuje od mentora?

Prije svega potporu mentora u svladavanju vještina zanimanja koje je odabrao za svoj budući poziv. Da bi uspješno svladao te vještine, učenik očekuje da mu njegov mentor pristupa individualno. Naime, na svakog od nas utječe socijalno podrijetlo, okruženje u kojem živimo i rastemo, naše prethodno obrazovanje i predznanje, ali i opće pojave u društvu. Isto tako očekuje da ga njegov mentor motivira i inspirira za zanimanje za koje se školuje. Učeniku koji kreće na naukovanje tek je 14 ili 15 godina, nalazi se u osjetljivoj razvojnoj fazi – pubertetu i najvjerojatnije se prvi puta susreće sa svijetom rada. Sigurno mu nije lako, vjerojatno je zbunjen i prestrašen. Možda će to pokazati na neprihvatljiv način, no zadatak mentora je da bude ljubazan i izuzetno strpljiv, kako bi zadobio povjerenje učenika. Nadalje, učenik očekuje da ga njegov mentor upozna s vlastitim radnim postignućima, pozitivnim stranama svog posla, ali i problemima s kojima se u svom poslovanju susreće. Očekuje da mu njegov mentor bude autoritet, da mu pruži temeljito razumijevanje struke, da bude vrhunski stručnjak u zanimanju, ali i da ima

³ Brčić - Stipčević, Renko, 2007

sposobnosti prenositi znanje na razumljiv način na mlade generacije te da mu omogući primjenjivanje teorijskog znanja koje je savladao u školi. Očekuje i da njegovog mentora interesira kako je uopće izabrao upravo zanimanje za koje se školuje, kakve ima predodžbe o tom zanimanju, koji su mu planovi u profesionalnom životu, kakva je osoba, u kakvom okruženju raste i razvija se te kakvi su njegovi interesi izvan zanimanja. Budući da gospodarski subjekt ne može opstati na ovako izazovnom tržištu bez kontinuiranog prilagođavanja tehnološkim promjenama učenik očekuje da će od svog mentora dobiti relevantne sadržaje koji će uključivati najnovije tehnološke inovacije. Od svog mentora učenik također očekuje da zaštiti njegovu sigurnost, da spriječi iskorištavanje, ali i da naukovanje bude odgovarajuće nagrađen.

b) Što učenik očekuje od škole/nastavnika?

Učenik od škole očekuje odgovarajuće okruženje koje će ga poticati na aktivno sudjelovanje u stjecanju znanja i vještina u zanimanju za koje se obrazuje. Očekuju kvalitetne nastavnike i nastavu koja će biti strukturirana i prilagođena njima. Od škole učenik očekuje da uči za život, a ne za ocjenu. Učenici često puta imaju osjećaj da u školi uče mnogo toga što nema praktičnu primjenu te da ne dobivaju niz važnih životnih znanja. Uče mnoštvo činjenica, definicija, općenito previše teorije, a premalo o primjeni znanja u životu. Uz to ne povezuju se uopće sadržaji različitih predmeta. Učenici bi željeli manje obveznih, a više izbornih predmeta. Nadalje, žele i kvalitetne nastavnike koji primjenjuju suvremene metode poučavanja te im omogućuju da uče kroz primjere, a ne samo teoriju. Učenici vole kada u školu dolaze i drugi stručnjaci koji ih potiču za pojedina predmetna područja te rade s darovitim učenicima. Žele učenje uz primjere iz života, jer takvo učenje osim što je zanimljivije, pokazuje i kako se neko znanje primjenjuje na koji način razumiju zašto nešto uče. Žele i više praktičnog rada jer na taj način lakše pamte. Učenici procjenjuju da u nastavi nedostaje rasprave s učenicima. Često puta se zaboravlja da je izuzetno važno poticati razmišljanje i promišljanje učenika, da iznose svoje stavove te da sami dolaze do zaključaka.

c) Što mentor očekuje od škole/nastavnika?

Mentori kod poslodavca očekuju konkretnu i kvalitetnu podršku sustava, posebno u smislu organizacije naukovanja i pružanja savjeta i informacija o preduvjetima za uzimanje učenika na naukovanje. Također, očekuju kvalitetniju komunikaciju sa školama, ali i roditeljima te veću zainteresiranost učenika za zadaće tijekom naukovanja. Nadalje, bitan aspekt je omogućiti nastavnicima da se uvedu u radionice i steknu uvide u suvremene tehnološke i ostale procese u pojedinim strukama. Mentori od škole očekuju i drugačiju organizaciju praktične nastave i žele da bude organizirana u kontinuitetu. Od nastavnika očekuju i pomoć u rješavanju problema koji se javljaju u radu s učenicima te upute koje ishode učenja moraju njihovi učenici steći u okviru naukovanja u njihovim radionicama. Očekuju da i sami nastavnici budu motivirani za rad i raspoložu potrebnim stručnim znanjima. Nadalje, po mišljenju mentora sami nastavnici moraju biti spremni na cjeloživotno učenje i usavršavanje. Isto tako, smatraju bitnim da se osigura dovoljan broj licenciranih radionica, kao da se i osigura prepoznatljivost i vidljivost onih koji uzimaju učenike na naukovanje za razliku od onih koji to ne rade. Nadalje, bitnim

aspektom smatraju omogućiti nastavnicima da se uvedu u radionice i steknu uvide u suvremene tehnološke i ostale procese u pojedinim strukama.

7. Podrška i osnaživanje mentora

Pružanje podrške i osnaživanje mentora treba biti zadaća svih ključnih dionika u strukovnom obrazovanju - škola, resorna ministarstava i ostale institucija. Naime, s obzirom da mentori imaju ključnu ulogu u provedbi naukovanja stoga im je potrebno omogućiti konstantnu podršku. Tu se prije svega podrazumijeva osposobljavanje mentora s ciljem usavršavanja znanja i vještina potrebnih za mentoriranje učenika. U tom dijelu zasigurno će veliku pomoć osigurati e-platforna razvijena u sklopu ovog Projekta. E-platforna je osmišljena kao promotivni, obrazovni i komunikacijski alat koji bi koristili učenici, strukovni nastavnici te mentori u obrtnima i poduzećima. Glavne funkcionalnosti e-platfornice su javni dio koji ima funkciju bloga na kojem se nalaze članci, primjeri dobrih praksi, svjedočanstva, informacije o zakonskom okviru te često postavljana pitanja iz područja strukovnog obrazovanja i naukovanja. Nadalje, e-platforna će sadržavati i e-mapu naukovanja za praćenje rada učenika na naukovanju kao i kreiranje portfolija učenika te će imati i ugrađen komunikacijski alat koji će omogućavati lakšu komunikaciju između poslodavca i škole međusobno kao i s učenikom. Također, e-platforna će u sebi sadržavati i pristup e-modulima iz područja radne pedagogije za mentore.

Mentorima treba osigurati smjernice i strukturu za rad s učenicima. Veliku ulogu u ovom području može imati škola čiji pedagoški stručnjaci mogu osmisliti niz osposobljavanja pedagoškog - psihološkog područja za mentore iz gospodarstva, a koja će poboljšati pedagoške vještine mentora kako bi bili bolje pripremljeni za podučavanje učenika na naukovanju. Izuzetno korisno bi bilo prikupiti primjere raznolikih problema s kojima se susreću mentori u gospodarstvu kako bi se na seminarima/radionicama obradila različita tematika kroz igre uloga (primjerice, mentorica je pronašla drogu u mobitelu učenice, učenik dolazi pijan na praksu, krađa novca i materijala, uništavanje reputacije, upotreba mobitela, nerad na naukovanju, zatajeno zdravstveno stanje učenika i sl.).

Isto tako, nužno je osigurati redovitu komunikaciju s voditeljima praktične nastave u školi. Pojedine škole su već uvele praksu redovitih roditeljskih sastanaka na koje pozivaju i mentore kod kojih su učenici na naukovanju. Takvi se roditeljski sastanci organiziraju na početku i na kraju nastavne godine. Na početku se dogovaraju aktivnosti koje se planiraju realizirati, a na kraju nastavne godine analiziraju se odrađene i provedene aktivnosti te se daju prijedlozi za poboljšanja. Redovito praćenje napretka učenika od strane nastavnika te pravodobno informiranje i davanje povratne informacije mentorima u gospodarstvu je ključno za uspješnost naukovanja. Očekuje se da će e - mapa naukovanja koja se razvija biti izuzetno koristan alat upravo u praćenju napretka i pravovremenom uočavanju problema učenika kroz naukovanje i od strane nastavnika i od strane mentora i samih roditelja.

Osiguranje podrške mentorima ukoliko se nađu u problemima za vrijeme naukovanja je od iznimne važnosti, a također bilo bi korisno osmisliti zahvalnice odnosno svojevrsna priznanja za trud mentora.

8. Uključivanje učenika s teškoćama u provedbu naukovanja

Cilj je osigurati da svaki učenik ima okruženje s ravnopravnim uvjetima za učenje kako bi se smanjile prepreke i prevladale individualne razlike.

Podršku učenicima s teškoćama pružaju roditelji/skrbnici, članovi razrednog vijeća, mentori iz gospodarstva, stručni suradnici i školski liječnik, a prema potrebi i drugi specijalizirani stručnjaci koji su uključeni u rehabilitacijsku podršku učenicima.

Cilj je osigurati da svaki učenik ima okruženje s ravnopravnim uvjetima za učenje kako bi se smanjile prepreke i prevladale individualne razlike.

U sustavu odgoja i obrazovanja učenika s teškoćama u razvoju od izuzetne je važnosti osigurati razumnu prilagodbu⁴ koja podrazumijeva pristup školskom okruženju, primjerene programe/kurikule obrazovanja i oblika školovanja, stručnu podršku te pedagoško-didaktičke prilagodbu u skladu s razvojnim osobitostima i individualnim potrebama učenika kako bi se omogućilo njegovo sudjelovanje u odgojno-obrazovnome procesu na ravnopravnoj osnovi s drugim učenicima i time spriječila njegova diskriminacija na osnovi invaliditeta. Načelo razumne prilagodbe podrazumijeva tendenciju osamostaljivanja učenika u školskoj sredini. Međutim, osiguravanje razumne prilagodbe učeniku s teškoćama u razvoju ne oslobađa učenika obveze obavljanja zadataka i stjecanja kompetencija prema njemu određene primjerenom programu/kurikulumu obrazovanja, nego samo prilagodbu načina njihova ostvarivanja.

U smislu normativnog okvira učenici s teškoćama se definiraju kao:

- učenici s teškoćama u razvoju,
- učenici s teškoćama u učenju, problemima u ponašanju i emocionalnim problemima,
- učenici s teškoćama uvjetovanim odgojnim, socijalnim, ekonomskim, kulturalnim i jezičnim čimbenicima.

Učenici s teškoćama u razvoju su oni čije sposobnosti u međudjelovanju s čimbenicima iz okoline ograničavaju njihovo puno, učinkovito i ravnopravno sudjelovanje u odgojno-obrazovnom procesu, a proizlaze iz tjelesnih, mentalnih, intelektualnih, osjetilnih

⁴ Razumna prilagodba Prema Konvenciji UN-a o pravima osoba s invaliditetom, , znači potrebnu i odgovarajuću prilagodbu i podešavanja, koji ne predstavljaju neproporcionalno ili neprimjereno opterećenje, da bi se u pojedinačnom slučaju, ondje gdje je to potrebno, osobama s invaliditetom, što uključuje i učenike s teškoćama u razvoju, osiguralo ravnopravno uživanje ili korištenje svih ljudskih prava i temeljnih sloboda na ravnopravnoj osnovi s drugima.

oštećenja i poremećaja funkcija ili kombinacije više vrsta oštećenja i poremećaja. Riječ je o učenicima s oštećenjima i/ili poremećajima organskog podrijetla (npr. neurološka, senzorna ili motorička oštećenja ili poremećaji u ponašanju), a čije odgojnoobrazovne potrebe ponajprije proizlaze iz problema povezanih s oštećenjima ili poremećajima.

Učenici s teškoćama u učenju, problemima u ponašanju i emocionalnim problemima su oni čiji problemi proizlaze iz međudjelovanja učenika i odgojno-obrazovnog okruženja i/ili u kojih su prisutni čimbenici rizika, koji proizlaze iz osobina samog učenika ili karakteristika njegovog užeg i šireg socijalnog okruženja te trebaju odgojno-obrazovnu podršku s ciljem njihovoga daljnjeg pozitivnog razvoja.

Učenici koji se nalaze u nepovoljnom položaju imaju teškoće (npr. u odgovaranju na odgojno-obrazovne zahtjeve, u odnosu s vršnjacima, odnosu s odraslim osobama i/ili autoritetima, odnosu sa samim sobom itd.), a koje su primarno uvjetovane odgojnim, socijalnim, ekonomskim, kulturalnim i jezičnim čimbenicima te na koje je potrebno djelovati primjerenim oblicima odgojnoobrazovne podrške.

a) Uloga nastavnika i mentora iz gospodarstva

- mentori u gospodarstvu trebaju pratiti i uočavati moguća odstupanja u psihofizičkom razvoju, ponašanju i/ili životnim okolnostima učenika
- mentori u gospodarstvu trebaju upoznati školu odnosno nastavnika zaduženog za praćenje naukovanja s uočenim odstupanjima
- nastavnici trebaju upoznati stručne suradnike škole s uočenim odstupanjima i surađivati s roditeljima/skrbnicima
- mentori iz gospodarstva trebaju biti upoznati od strane nastavnika zaduženog za praćenje naukovanja o poteškoćama učenika
- nastavnik treba pružiti pomoć mentoru u svezi prilagodbe poduke teškoćama koje njegov učenik ima
- u skladu sa specifičnim potrebama učenika i u suradnji sa stručnim suradnicima škole prilagođavati okruženje, postupke, metode i oblike rada te izrađivati i primjenjivati individualizirane materijale za učenje,
- sudjelovati sa stručnim suradnicima škole u izradi školske dokumentacije za praćenje napretka učenika te stvaranju stručnoga mišljenja i prijedloga najprimjerenije vrste i oblika podrške za učenika s teškoćama
- prilagođavati aktivnosti, vrednovanje, metode i strategije učenja i poučavanja odgojnoobrazovnim potrebama učenika s teškoćama
- stvarati povoljno razredno ozračje za uključivanje učenika s teškoćama.

Roditelji/skrbnici učenika s teškoćama imaju važnu ulogu u inkluzivnom sustavu odgoja i obrazovanja. Stoga je za napredovanje učenika s teškoćama potrebno razviti partnerski odnos između roditelja/skrbnika, odgojno-obrazovnih djelatnika i mentora koji podrazumijeva poštovanje i spremnost na međusobnu suradnju.

b) Odgovornosti i obveze roditelja/skrbnika:

- omogućiti učeniku s teškoćama u razvoju pravo na podršku stručnjaka i primjenu individualiziranih kurikuluma
- podijeliti sve relevantne informacije koje će doprinijeti osobnoj dobrobiti učenika i njegovu uspjehu u odgoju i obrazovanju, uključujući podatke o dosadašnjem razvoju i napredovanju te svu postojeću dokumentaciju koju posjeduje
- pružati djetetu/učeniku s teškoćama u razvoju podršku u usvajanju individualiziranog kurikuluma u opsegu koji je primjeren ulozi roditelja/skrbnika
- pružati dogovorenu podršku i pomoć kod kuće prema preporuci nastavnika i mentora iz gospodarstva
- pratiti napredak učenika, održavati redovitu komunikaciju s članovima razrednog vijeća, mentorima i stručnim suradnicima škole te ih pravodobno informirati o promjenama
- razmotriti na koje načine može pružiti podršku učeniku kako bi mu se olakšalo uključivanje u svakodnevne aktivnosti u školi i kod poslodavca.

Učenici s teškoćama pokazuju najveći napredak u ostvarenju obrazovnih ishoda onda kada se kod njih sustavno potiče razmišljanje o vlastitim procesima mišljenja i upravljanja njima. To je svijest o tome što znamo, možemo, činimo, osjećamo i želimo. U slučaju problema nastavnik ili mentor treba učenikom razgovarati u opuštenom i ozračju usmjerenom na traženje rješenja, pri čemu treba poticati učenika na aktivno sudjelovanje. Ako navedeno nije dovoljno, u proces se uključuju i roditelji/skrbnici učenika s kojima je važno razvijati partnerski odnos utemeljen na obostranom poštovanju i razumijevanju.

Veliki utjecaj na učenike ima stav nastavnika ili mentora iz gospodarstva o tome koliko je različitost dobrodošla i način na koji se ophodi prema učenicima s teškoćama. Navedeno utječe na samoga učenika, ostale učenike i roditelje/skrbnike drugih učenika.

Zajedničkim nastojanjem mentora iz gospodarstva, nastavnika i roditelja/skrbnika će učenici s teškoćama steći sve kompetencije određene kvalifikacije i biti osposobljeni za buduće zanimanje. Kako bi se unaprijedila suradnja škole i mentora iz gospodarstva pri uključivanju učenika s teškoćama na stručnu praksu potrebno je provoditi preporučene postupke.

9. Način razmjene primjera dobre prakse

Osmisliti mehanizam za razmjenu primjera dobre prakse (npr. organizacija radionica i konferencija na kojima dionici mogu dijeliti svoja iskustva, izazove i uspjehe u provedbi naukovanja; uspostaviti online platformu ili forum specifičan za naukovanje gdje dionici mogu objavljivati primjere dobre prakse, postavljati pitanja, razmjenjivati ideje; poticati stvaranje mentorskih mreža u kojima mentori mogu razgovarati, savjetovati se i dijeliti

svoja iskustva; organizacija studijskih posjeta i razmjene; prikupljati izvješća o uspješnim primjerima naukovanja i objavljivanje tih izvješća putem relevantnih kanala i publikacija; uspostavljanje regionalnih i nacionalnih nagrada za primjere dobre prakse). Obavezno naglasiti važnost kontinuiranog održavanja, pristupačnosti i dostupnosti dogovorenih mehanizama.

Jedan od najkvalitetnijih način razmjene primjera dobre prakse, a ujedno i rasprave o područjima koje je potrebno unaprijediti kako bi naukovanje bilo što kvalitetnije realizirano jest organizacija tematskih sastanaka.

U sklopu projekta održano je četiri takvih sastanaka, od koji je jedan bio posebno usmjeren na naukovanje učenika s teškoćama.

U okviru sastanaka doneseni su sljedeći zaključci:

Različiti dionici naukovanja imaju različita očekivanja:

- nastavnici očekuju da mentori pruže teorijsko i praktično znanje učenicima, veću uključenost roditelja u praćenje učenikovih postignuća kao i kvalitetniju komunikaciju sa mentorima, kvalitetnije povratne informacije od mentora o napretku učenika kao i realnije ocjenjivanje učenikovih postignuća na naukovanju. Također, očekuju značajniji angažman samih učenika u praktičnoj nastavi. Nadalje, bitnim smatraju osiguranje dovoljnog broja licenciranih radionica kao i plaćanje naučnika. Od učenika također očekuju redovito donošenje Mape praktičnog dijela naukovanja na pregled, redoviti dolazak na praksu. Od roditelja očekuju da se redovito informiraju o učeniku i u školi i kod poslodavca, da ne opravdavaju neodrađene sate osim u zaista opravdanim slučajevima. Od mentora očekuju ne upisivanje i potpisivanje sati koje učenik nije odradio
- mentori kod poslodavca očekuju konkretnu i kvalitetnu podršku sustava, posebno u smislu organizacije naukovanja i pružanja savjeta i informacija o preduvjetima za uzimanje učenika na naukovanje. Također, očekuju kvalitetniju komunikaciju sa školama, ali i roditeljima te veću zainteresiranost učenika za zadaće tijekom naukovanja. Od nastavnika očekuju da budu svjesni uloge i važnosti poslodavaca u procesu naukovanja te da budu spremni i otvoreni za suradnju. Isto tako očekuju da nastavnici organiziraju praktičnu nastavu u suradnji s poslodavcima. Isto tako, smatraju bitnim da se osigura dovoljan broj licenciranih radionica kao i da se osigura prepoznatljivost i vidljivost onih koji uzimaju učenike na naukovanje za razliku od onih koji to ne rade. Nadalje, bitan aspekt je omogućiti nastavnicima da se uvedu u radionice i steknu uvide u suvremene tehnološke i ostale procese u pojedinim strukama, ali i redovito praćenje rada i napredovanja njihovih učenika neposrednim obilaskom radionica. Od učenika očekuju redoviti dolazak na praksu te odradivanje propisanog broja sati, poštivanje poslodavca i njegove imovine te zainteresiranost za rad i usvajanje novih znanja. Od roditelja očekuju iskrene informacije o poteškoćama vlastitog djeteta te poštivanje mentora kod kojih je njihovo dijete na praksi.

- roditelji očekuju adekvatno plaćanje učenika na naukovanju u skladu sa odredbama, kvalitetnu komunikaciju sa školom i mentorom te osiguranje uvjeta da učenik stječe što kvalitetnija znanja i vještine te da bude spreman za tržište rada nakon školovanja, veću motiviranost nastavnika za rad s učenicima te potrebna stručna znanja, spremnost nastavnika na cjeloživotno učenje i usavršavanje, uvažavanje različitosti učenika, odnosno individualan pristup
- učenici očekuju adekvatno plaćanje naknade, stjecanje relevantnih znanja i vještina te kvalitetnu komunikaciju sa profesorima i mentorima. Od nastavnika očekuju da budu empatični i dostupni učenicima, motivirani za rad, a od mentora da osim stručnih znanja imaju i potrebne pedagoške i metodičke kompetencije. Također da uvažavaju različitosti kod učenika i njeguju individualni pristup, organiziraju praktičnu nastavu u suradnji s poslodavcima.

U procesu naukovanja javljaju se brojni izazovi na kojima je potrebno kontinuirano raditi kao bismo osigurali kvalitetnije naukovanje. Neki od problema i izazova koji su prepoznati:

- nedovoljan odaziv mentora za uzimanje učenika na praksu što uzrokuje problem nedostatka licenciranih radionica
- strah od licenciranja (smjernice mentorima za licenciranje)
- problem nedovoljnog vremena od strane mentora za posvetiti se učenicima na praktičnoj nastavi
- izostanci učenika/neredovit dolazak učenika na praksu
- nezainteresiranost naučnika (pitanje kućnog odgoja)
- nezainteresiranost roditelja za praćenje napredovanja svojeg djeteta tijekom prakse u obrtima i poduzećima
- kontinuitet praktične nastave

Raspravilo se i o mogućim načinima rješavanja pojedinih izazova i problema u provođenju praktične nastave kao i prijedlozima za poboljšanje te primjerima dobre prakse:

- **Premalo praktične nastave i kontinuiteta praktične nastave:**
probati drugačiju organizaciju – dva tjedna praktične nastave u kontinuitetu; komunikacija sa ministarstvom – pregovarati o navedenom rješenju; dodatna godina stažiranja
- **Nedostatak licenciranih radionica:**
stvaranje dodane vrijednosti za licencirane radionice – financijska i nefinancijska podrška; pomoć u vezi postupka licenciranja radionica – informiranje i edukacije o postupcima
- **Nedostatak komunikacije između nastavnika, mentora i roditelja:**
savjetodavna pomoć i edukacija u području provedbe naukovanja; organizacija obveznih roditeljskih sastanaka te informacija kod poslodavaca na kojima se nastoji roditelje upoznati i redovno informirati o pravima i obavezama na praktičnoj nastavi i to najmanje dva puta godišnje.

– **Izostanci učenika:**

ne potpisivati sate koji nisu odrađeni, obavezno tražiti liječničku ispričnicu u slučaju izostanaka, poticati suradnju i zainteresiranost roditelja, obavezno s roditeljima dogovoriti i utvrditi prava i obveze učenik i roditelja i pravila i to svakako prije potpisivanja Ugovora o naukovanju, zalagati se da s u Zakon vrati odredba/članak da praktična nastava **mora** biti odrađena, odnosno da učenici ne mogu pristupiti polaganju završnih ispita ukoliko nisu odradili propisan broj sati, izraditi aplikaciju za praćenje učenika na praktičnoj nastavi (po uzoru na e-dnevnik)

– **Česte promjene mjesta obavljanja prakse:**

propisati koliko puta se može mijenjati praksa i pod kojim uvjetima, obavezno s roditeljima dogovoriti i utvrditi prava i obveze učenik i roditelja i pravila i to svakako prije potpisivanja Ugovora o naukovanju

Glavni zaključci regionalnih tematskih sastanaka bili su:

- najbitnije je na sastancima pronaći odgovore kako nešto riješiti, a ne tko će to riješiti, odnosno da je bit partnerstva tražiti zajednička rješenja, a nikako ne okrivljavati jedni druge
- osnovni i najvažniji preduvjet za uspješno provođenje praktične nastave je taj da se svi dionici uključeni u proces drže zakonskih odredaba propisanih za provođenje praktične nastave. Isto tako, pozdravljaju inicijativu za poboljšanje suradnje među dionicima i ističu važnost međusobne komunikacije i razmjene informacija.

Važnost suradnje između dionika posebice je važna u području provedbe naukovanja/praktične nastave s učenicima s teškoćama, budući da su ovdje ti izazovi su još i veći, jer ovo područje nije regulirano niti jednim podzakonskim aktom, međutim sigurno je da možemo putem bolje suradnje utjecati na njihovo rješavanje.

Nakon opsežne diskusije, zaključeno je sljedeće:

- **izrada podzakonskih akata:** potrebno je donijeti podzakonske akte koji će regulirati provedbu naukovanja učenika s teškoćama u gospodarstvu
- **stvaranje preduvjeta i uklanjanje prepreka:** neophodno je raditi na stvaranju preduvjeta i uklanjanju prepreka za aktivnije sudjelovanje gospodarskih subjekata u provedbi praktičnog dijela naukovanja za učenike s teškoćama čime bi se svim učenicima omogućilo pohađanje praktične nastave u realnom radnom okruženju i olakšao im se ulazak u svijet rada
- **Osiguranje mentorske podrške:** važno je osigurati mentorsku podršku mentora iz gospodarstva kako bi se osnažili i ohrabрили gospodarski subjekti za primanje učenika s teškoćama na naukovanje
- **Formiranje mobilnih timova:** potrebno je formirati mobilne timove u županijama kojima se gospodarski subjekti mogu obratiti za pomoć u rješavanju problema u provedbi naukovanja

- **Partnerska suradnja:** treba partnerski surađivati i raditi na osiguranju preduvjeta za uspješnu i kvalitetnu provedbu naukovanja što uključuje osluškivanje potreba svih uključenih dionika te predlaganje i implementaciju mjera i aktivnosti koje bi poboljšale uvjete provedbe naukovanja, poput poticaja MINGOR-a i dobrih primjera načina organizacije i provedbe naukovanja učenika s teškoćama
- **Informiranje mentora:** roditelji su obvezni informirati mentore iz gospodarstva o teškoćama učenika kako bi mentor mogao prilagoditi poduku učeniku s obzirom da je naukovanje dio formalnog obrazovnog sustava te mentori u gospodarstvu kao i škole trebaju imati potpune i jasne informacije o učenicima

Za osnaživanje i nastavnika i mentora iz gospodarstva dobro je organizirati tzv. **komunikacijske treninge.**

Sudionici su tijekom jednog od komunikacijskih seminara prepoznali činjenice da su ključni problemi u organizaciji praktične nastave i rasporedu voditelja praktične nastave koji ne uspijeva sve obuhvatiti te su rješenje vidjeli u izradi digitalne mape naukovanja. Nadalje, bitan aspekt je i koordinacija između škole i poslodavca kod kojeg učenik ide na praktičnu nastavu te je vrlo bitno osigurati potporu područnih komora u koordinaciji, ali i motiviranju mladih obrtnika da se uključe u naukovanje s obzirom da je veliki problem neuključivanje mladih obrtnika u procese. Također, potreban je veći angažman i senzibilizacija roditelja da potiču interes kod svoje djece za strukovna zanimanja te da se uspostavi otvorena komunikacija sa roditeljima kako od strane škole tako i od strane poslodavca. Veliku ulogu u uspješnoj komunikaciji imaju i digitalne tehnologije te su sudionici zaključili da je svakako bitno što više koristiti suvremene tehnologije kao alat za unaprjeđenje suradnje.

Nadalje, kao bitan aspekt kvalitetnije suradnje između škole i poslodavca kod kojeg učenik ide na praktičnu nastavu naglašena je podjela odgovornosti za uspjeh učenika, određivanje zajedničkih elemenata i kriterija ocjenjivanja učenika/naučnika stoga bi trebalo raditi na osposobljavanju mentora iz gospodarstva, osigurati češće razmjenjivanje povratnih informacija, odnosno kontinuirano razmjenjivati informacije o napredovanju učenika. Također, važno je u komunikaciji s učenicima biti dosljedan bez obzira radi li se o školi ili poslodavcu. Također, potreban je veći angažman i senzibilizacija roditelja da potiču interes kod svoje djece za strukovna zanimanja te da se uspostavi otvorena komunikacija sa roditeljima kako od strane škole tako i od strane poslodavca.

Osnovne preporuke na temelju prijedloga sudionika:

Kako poboljšati komunikaciju mentor – škola (nastavnik):

- Češćim povratnim informacijama
- Podjelom odgovornosti za uspjeh učenika
- Određivanjem zajedničkih kriterija (raditi na usuglašavanju što ocjenjuje mentor)
- Elemente i kriterije za ocjenjivanje treba dogovoriti dok je učeni još u prvom razredu

Prijedlozi za bolju suradnju:

- Dosljednost

- Uravnoteženost kriterija
- Roditeljski sastanci
- Kontinuirani kontakt i suradnja
- Sastanak škole i poslodavaca

STRUKTURIRANI PRIJEDLOG SURADNJE:

1. Uspostava redovite i strukturirane komunikacije:

- organizacija mjesečnih i/ili kvartalnih sastanaka između mentora i nastavnika
- uvesti korištenje digitalnih alata/platformi (npr. Zajednička mail adresa) za razmjenu informacija
- omogućiti kontinuirani kontakt kroz kontakt osobu u školi i kod mentora

2. Zajednički kriteriji i podjela odgovornosti:

- Izrada i primjena zajedničkih kriterija vrednovanja učenika na praktičnoj nastavi
- Jasna podjela odgovornosti za uspjeh učenika između mentora i nastavnika
- Dogovor o načinu bilježenja napretka i izvještavanja

3. Dosljednost i uravnoteženost

- Održavanje dosljednog u komunikaciji i pristupu prema učenicima
- Uravnoteženost kriterija između teorijskog i praktičnog dijela

4. Redovite povratne informacije:

- Uspostava sustava redovitih povratnih informacija između mentora i nastavnika
- Davanje učenicima konstruktivnih komentara i jasnih smjernica za poboljšanje

5. Zajedničke edukacije i stručna usavršavanja:

- Organizirati zajedničke radionice, seminare i edukacije za mentore i nastavnike
- Organiziranje stručnih usavršavanja koja odgovaraju potrebama obje strane i povezuju teoriju i praksu

6. Uključivanje roditelja i zajednice:

- Povremeno organizirati sastanke s roditeljima gdje mogu sudjelovati i mentori
- Promicati vrijednosti suradnje kroz javno prepoznavanje dobrih primjera prakse (promocija uspješne suradnje kroz školske i lokalne medije).

DODATNE INICIJATIVE ZA JAČANJE SURADNJE:

1. Vodič za mentore:

- Izrada zajedničkog priručnika za mentore s kriterijima. Pedagoškim savjetima i primjerima dobre prakse

2. Dan otvorenih vrata u salonima koji primaju učenike na praksu:

- Organizacija dana otvorenih vrata u salonima uz prisutnost nastavnika, roditelja i učenika
- Prezentacije učeničkih postignuća i demonstracija naučenih vještina

3. Program „Mentor za jedan dan“:

- Nastavnik provodi dan u salonu, a mentor posjećuje nastavu u školi
- Razmjena iskustava i razumijevanje međusobnih izazova

4. Pohvale i priznanja mentorima:

- Uvođenje godišnjih priznanja za mentore koji se istaknu u radu s učenicima
- Davanje mogućnosti učenicima da sami predlažu mentore za pohvalu

ZAKLJUČAK: Ulaganjem u odnose između škola i mentora osigurava se kvalitetnije obrazovanje, motiviraniji učenici i povezanija zajednica.

10. Primjeri dobre prakse

Suradnja obrta “Elektroluč” i Elektrostrojarske obrtničke škole Zagreb

“Elektroluč” je obrt i ured ovlaštenog inženjera elektrotehnike Josipa Lučana. Osnovan je 1991. godine za izvođenje, projektiranje i nadzor el. instalacija i elektroenergetskih postrojenja te fotonaponskih sustava. Obrt omogućuje obavljanje praktične nastave za srednjoškolce te ima licencu za naukovanje učenika dodijeljenu od Hrvatske obrtničke komore.

Više od 20 godina surađuje sa Elektrostrojarskom obrtničkom školom iz Zagreba glede organizacije praktične nastave za učenike koji se obrazuju u zanimanju elektroinstalater. Svaki učenik ima reguliran Ugovor o naukovanju i mentora koji ima položen majstorski ispit. Posebna pozornost posvećuje se osiguranju mjera zaštite na radu. Radi poticanja razvoja vještina kod učenika, kao i zbog njihove predanosti u obavljanju poslova, tijekom obavljanja praktične nastave učenicima se isplaćuje novčana naknada propisana Zakonom i regulirana Ugovorom o naukovanju.

Zainteresiranost i želja učenika za savladavanjem vještina, te suradnja škole i nastavnika praktične nastave sa obrtom “Elektroluč” najvažnije su karike u uspješnoj organizaciji praktične nastave. Svaki učenik vodi mapu praktičnog dijela naukovanja, a obrt vodi evidenciju sati na praktičnoj nastavi i upisuje ocjenu na kraju svakog mjeseca u isti. Nastavnik praktične nastave u suradnji sa mentorom u obrtu prati realizaciju Godišnjeg plana praktične nastave.

Obrt “Elektroluč” je školske 2021./2022. godine na naukovanju imao 5 učenika. Jedan od učenika je bio J. M. koji je zbog regionalne nesigurnosti u Africi migrirao s majkom u Hrvatsku. Učenik se odlično snašao u školi i na praktičnoj nastavi. Pored engleskog jezika u tri godine školovanja savladao je hrvatski jezik i položio Pomoćnički i Završni ispit te stekao zvanje elektroinstalater. Drugi učenik, D. L. je kao temu za Završni ispit odabrao izradu zaštite zaštitnom strujnom sklopkom te za potrebe Elektrostrojarske obrtničke škole napravio edukacijsko učilo sa bazenskom rasvjetom i primjerom podjele na zone. Sve elemente strujnih krugova i potreban materijal osigurao je obrt “Elektroluč”. Učilo je smješteno u Kabinet za moderne tehnologije u el. instalacijama Elektrostrojarske

obrtničke škole i koristi se u obrazovne svrhe. Oba učenika po završetku škole zaposlila su se u obrtu “Elektroluč” i danas uspješno rade kao elektroinstalateri. ESOS Zagreb i obrt “Elektroluč” nastavljaju i dalje suradnju.

Roditeljski sastanci na početku školske godine

Voditelj praktične nastave na početku svake školske godine organizira roditeljske sastanke na kojima su uz roditelje nazočni i voditelji praktične nastave po zanimanjima i neki od majstora-obrtnika koji primaju učenike na naukovanje.

Roditelje upoznaju s pravima i obvezama svih dionika u procesu naukovanja, pravilima ponašanja u školi i u obrtničkoj radionici/licenciranoj tvrtki, brojem sati koje učenici moraju odraditi na praksi, izvedbenim planovima i programima za pojedino zanimanje, odnosno ishodima učenja koje bi učenici trebali usvojiti tijekom školske godine, obvezi plaćanja naučnicima, iznosima učeničkih naknada za tekuću šk. god., eventualnim mogućnostima stipendiranja i sl.

Obilasci majstora-obrtnika/mentora

Na početku svake školske godine voditelji praktične nastave po zanimanjima obilaze majstore-obrtnike/mentore koji su sklopili Ugovore o naukovanju s naučnicima.

Informiraju ih o izvedbenim planovima i programima za pojedino zanimanje, odnosno ishodima učenja koje bi učenici trebali usvojiti tijekom školske godine, brojem sati koje učenici moraju odraditi na praksi, važnosti i načinu evidentiranja prisutnosti učenika, iznosima učeničkih naknada za tekuću šk. god., poreznim olakšicama, eventualnim projektima i mogućnostima sufinanciranja i sl.

Organizacija pet regionalnih webinarâ: provedba naukovanja kod poslodavca u kontekstu zaštite na radu

Organizator: Hrvatska obrtnička komora (HOK), područne komore (POK-ovi) i Državni inspektorat RH

Predavači: predstavnici POK-a (savjetnici za obrazovanje), predstavnici Državnog inspektorata RH

Sudionici: obrti i poduzeća zainteresirani za licenciranje za provedbu naukovanja, voditelji praktične nastave u strukovnim školama te kandidati za majstorske ispite (eventualni budući mentori)

Teme:

- Uvod i predstavljanje- svi savjetnici za obrazovanje iz POK-ova koji sudjeluju + stručnjak za zaštitu na radu
- Prezentacija o postupku izdavanja dozvole (licencije) za izvođenje naukovanja + relicenciranje + informacije o majstorskim ispitima i ispitima iz radne pedagogije (savjetnik POK)
- Prezentacija o provedbi zaštite na radu kod poslodavca u kontekstu licenciranja i izvođenja naukovanja (stručnjak zaštite na radu – predstavnik Državnog inspektorata RH)
- Relevantne zakonske odredbe Zakona o zaštiti na radu i Zakona o obrtu te Pravilnika o minimalnim uvjetima za ugovore o naukovanju (odgovor na najbitnija pitanja: koja je uloga inspektora na radu u postupku izdavanja dozvola (licencija), što i zašto provjerava, koju je dokumentaciju potrebno predložiti, često postavljena pitanja)

– Rasprava

Na temelju primjera dobre prakse webinara održanog u OK Međimurske županije, HOK je inicirao organizaciju regionalnih webinara u cijeloj RH sa željom za što boljom informiranošću poslodavaca o uvjetima koje moraju zadovoljiti kako bi mogli provoditi naukovanje i povećanjem broja licenciranih subjekata. Glavni razlog organizacije webinara bile su zakonske izmjene u području licenciranja koje su donijele vremenski rok trajanja licencije i obvezu relicenciranja svih licenciranih subjekata s licencijom starijom od 7 godina.

Webinari su organizirani u pet regija tijekom 2021. godine. Na webinarima je sudjelovalo ukupno preko 240 sudionika.

Savjetnici za obrazovanje informirali su polaznike o svim značajnim temama vezanim uz licenciranje: uvjetima, načinu i postupku izdavanja licenci za poslodavce koji ispunjavaju propisane uvjete, načinu i postupku provođenja relicenciranja, te potrebnoj dokumentaciji i pojedinostima oko provedbe ispita kojim se dokazuju osnove za poduku naučnika i majstorskih ispita. Nadalje, naglasak webinara stavljen je na ulogu inspektora zaštite na radu koji su sami sudjelovali na webinaru te objasnili sve što treba znati o postupku i načinu provedbe nadzora primjene mjera zaštite na radu kod poslodavca koji podnese Zahtjev za izdavanje dozvole za primanje naučnika te potrebnoj dokumentaciji. Dio webinara bio je predviđen za postavljanje pitanja u vezi prethodnih izlaganja te su sudionici kroz raspravu dobili dodatne odgovore na pitanja koja su ih zanimala. Također, webinarima su omogućili jačanje suradnje između Hrvatske obrtničke komore i Državnog inspektorata s ciljem unaprjeđenja kvalitete postupka licenciranja, a također i unaprijedili suradnju s voditeljima praktične nastave iz strukovnih škola, koji su na neki način postali multiplikatori u svakodnevnom kontaktu s obrtima i poduzećima, naročito s onima koji su u obvezi relicenciranja.

Organizacija seminara za voditelje praktične nastave na temu mogućnosti unaprjeđenja organizacije odgojno – obrazovnog procesa učenja temeljenog na radu u obrtničkim zanimanjima

Organizator: Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih

Predavači: predstavnici Ministarstva obrazovanja, Ministarstva gospodarstva, Hrvatske obrtničke komore (HOK), županijskih komora Hrvatske gospodarske komore (HGK) te predstavnici Agencije za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih

Sudionici: ravnatelji srednjih strukovnih škola, županijski predstavnici HOK, županijski predstavnici HGK

Teme o kojima se raspravljalo:

- licenciranje radionica
- fond sati praktične nastave
- upisi
- dob učenika
- usavršavanje nastavnika
- način organiziranja naukovanja
- standardizacija pomoćničkog ispita
- suradnja škole i poslodavca
- poticanje upisa učenika u pojedina zanimanja
- modernizacija kurikuluma
- ulaganje u centre izvrsnosti

- norma rada nastavnika
- potpora sustavu
- usklađenost zakonodavstva
- promidžba i informiranje

O svakoj navedenoj temi izrađeni su zaključci sa svih održanih skupova (bilo ih je 5). Na kraju seminara svi sudionici imali su obvezu evaluirati seminare te navesti što je bilo najkorisnije s obzirom na sadržaj održanih seminara, što im je bilo najmanje korisno te navesti na koji način možemo poboljšati buduće skupove/sastanke/seminare.

Nakon svih održanih seminara predstavnica Agencije za strukovno obrazovanje izradila je izvješće u okviru kojeg je sistematizirala rezultate evaluacija sa svih održanih seminara kao temelj za planiranje idućih stručnih skupova.

Sastanak dionika strukovne izobrazbe s Pravobraniteljicom djece

TEMA SASTANKA: ZAŠTITA PRAVA I INTERESA DJECE NA STRUČNOJ PRAKSI

Sudionici:

- Pravobraniteljica djece sa suradnicima
- predstavnik Ministarstva obrazovanja
- predstavnik Ministarstva gospodarstva
- predstavnik Ministarstva rada
- predstavnik Državnog inspektorata
- predstavnik Hrvatske obrtničke komore

U Uredu pravobraniteljice za djecu održava se periodično sastanak predstavnika državnih tijela koji imaju utjecaj na kreiranje i provođenje aktivnosti vezanih uz zaštitu prava i interesa učenika na stručnoj praksi, a u skladu sa zajedničkim dogovorom o razmjeni informacija o primjeni zakonskih odredbi i nadzoru nad obavljanjem stručne prakse učenika, u školama i kod poslodavaca.

Na kraju sastanka izdvojeni su zaključci s kojima su se suglasili svi prisutni:

1. Potrebno je daljnje informiranje i senzibiliziranje poslodavaca o pravima učenika na stručnoj praksi
2. Potrebno je daljnje informiranje poslodavaca o potporama i olakšicama za primanje učenika na stručnu praksu
3. U cilju osiguravanja potpunije zaštite učenika i učinkovitosti nadzora nad primjenom Zakona o strukovnom obrazovanju, MZOŠ će pri sljedećim izmjenama i dopunama Zakona o strukovnom obrazovanju u Zakon ugraditi detaljnije odredbe o zaštiti učenika, detaljnije propisati uvjete obavljanja praktične nastave i vježbi kako bi se precizirala odredba članka 29. stavka 7. Zakona o strukovnom obrazovanju kojom se propisuje primjena općih propisa o radnim odnosima, sigurnosti i zaštiti na radu u praktičnoj nastavi i vježbama kod poslodavca, zatim prekršajne odnosno kaznene odredbe kao sankcije za kršenje zakonskih odredbi od strane poslodavaca koji primaju naučnike na stručnu praksu, kao i jasnije odredbe o nadzoru i nadležnosti za provedbu inspeksijskog nadzora, te prijedlog izmjena i dopuna Zakona dostaviti na mišljenje sudionicima sastanka
4. Radi daljnjeg unaprjeđivanja zaštite prava učenika na stručnoj praksi MZOŠ će provjeriti mogu li se iz podataka u e-matici utvrditi broj i vrsta povreda prava učenika za vrijeme stručne prakse, u kojim školama je bilo povreda i s kojim posljedicama, a ako ti podaci nisu vidljivi, poduzeti potrebne radnje za prilagodbu e-matrice da isti podaci budu dostupni

5. Nadležna tijela zastupljena na sastanku nastojat će zajedničkim naporima pronaći sustavno rješenje osiguranja učenika na praktičnoj nastavi

Zajednička provedba naukovanja putem zajedničke dozvole (licencije)

Postoji određen broj gospodarskih subjekata koji bi se željeli uključiti u provedbu naukovanja, odnosno primati učenike na praksu, no ne mogu dobiti dozvolu (licenciju) budući da u svom gospodarskom subjektu ne mogu osigurati dovoljno propisanih sadržaja praktične nastave. Jedan od takvih primjera je naukovanje za zanimanje automehatroničar.

Posljednjih nekoliko godina postoji veliki interes učenika završnih razreda osnovnih škola za upis u program obrazovanja ovo zanimanje. S druge strane smanjuje se upis učenika u zanimanja autoelektričar i automehaničar.

Na razini majstorskih ispita nema velik broj osoba koje su polagali majstorski ispit za to zanimanje, a još uvijek postoji velik broj autoelektričarskih i automehaničarskih obrta koji žele primati učenike na praksu.

Podnošenjem zahtjeva za izdavanje zajedničke dozvole (licencije) za izvođenje naukovanja kroz suradnju dva obrta ili pravne osobe koje zajednički mogu pokriti dovoljno propisanih sadržaja praktične nastave, moguće je osigurati mjesta za naukovanje za učenike u ovom traženom zanimanju. Ako obrt ili pravna osoba nije u mogućnosti osigurati 70% propisanih sadržaja praktične nastave, ali može osigurati između 50% i 70% može dobiti licenciju pod uvjetom da sklopi Ugovor o zajedničkoj provedbi naukovanja s drugim licenciranim obrtom ili pravnom osobom. Tada Komora izdaje licenciju za zajedničku provedbu naukovanja. Ugovor o naukovanju naučnik u tom slučaju sklapa s oba mjesta na kojima obavlja naukovanje.

Konferencija o strukovnom obrazovanju u Opatiji

Kao primjer dobre prakse bi navela konferenciju koja je održana u Opatiji, a obuhvatila je sve dionike strukovnog obrazovanja koji su direktno vezani u teorijskoj nastavi i učenju temeljenom na radu.

Konferencijom Suradnjom do kvalitetnijeg obrazovanja po prvi puta u mom više godišnjem radu (31 godina rada u strukovnoj školi) direktno su se mogli čuti komentari svih koji obrazuju mlade ljude ,a pogotovo u današnja vremena gdje je puno učenika s poteškoćama ,ali i učenika koji su daroviti te im je dana mogućnost napredovanja i cijelo životnog učenja nakon završetka formalnog školovanja ,a da ostanu direktno vezani za struku.

S Obzirom da su na konferenciji sudjelovali svi direktni akteri u procesu obrazovanja (ASOO ,MZO, MINGO ,HOK, POK ,PAAR, Narodno učilište, ravnatelj škole te obrtnici koji sudjeluju u procesu naukovanja i stručni učitelji i ravnateljica škole iz Opatije ,te Ceha frizera i kozmetičara) vrlo je bilo zanimljivo vidjeti kako do sada nije bilo modela gdje bi svi mogli dobiti iste informacije o obrazovanju i učenju.

Tijekom konferencije predstavljeni su **modeli strukovnog obrazovanja**, posebno **naukovanja** u okviru kojeg aktivnu ulogu imaju Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja te Hrvatska obrtnička komora, **novi digitalni alati** u području strukovnog obrazovanja za vezane obrte kao i perspektiva **suradnje visokog obrazovanja i gospodarstva**.

Također je predstavljena i vertikalna prohodnost i daljnje mogućnosti za njeno ostvarenje stvaranjem novih programa koji bi bili nadogradnja već završenim strukovnim

programima ,a nakon čega bi učenici koji su stekli trogodišnje formalno obrazovanje mogli nastaviti svoje školovanje i učenje u samoj struci(npr .frizer s završenom trogodišnjom školom mogao bi završiti za scenskog frizera te time dobiti višu kvalifikaciju a koja bi bila nadograđivana kroz godine rada i stjecanja radnog staža na određenim poslovima.

Također bi naglasila i kao odličan primjer dobre prakse panel raspravu „Osnaživanje partnerstva i suradnje u strukovnom obrazovanju “gdje su zajednički donijete odluke a vezane su za dionike iz „prvog reda“-odnosno učenike i mentore te svakako zaslužuju da se još puno radi na njima da bi zaživjele i postale dio obrazovnog procesa. To su:

- **dovoljan broj sati praktične nastave u gospodarstvu,**
- **vertikalnu prohodnost osobama sa završenim trogodišnjim obrazovanjem,**
- **stručno usavršavanje nastavnika iz škola u gospodarstvu,**
- **pedagoško usavršavanje mentora iz gospodarstva,**
- **jačati suradnju na svim razinama,** uključujući i provedbu naukovanja,
- promociju upisa u obrtnička zanimanja kao prvog izbora učenika prilikom upisa srednje škole.

Kada bi ovakve konferencije bile češće i kada bi se ono što je još u povojima primjenjivala mislim da bi sustav školovanja dobio na cijeni i da bi obrtništvo u ostalim zanimanjima postalo cjenjenije i da bi majstor dobio sasvim jednu novu ulogu u očima ostalih koji bez majstora bilo kojeg obrtničkog zanimanja ne mogu preživjeti ,ali toga nisu svjesni.

Promicanje alternativnog rješavanja spornih situacija

TEMA OKRUGLOG STOLA: PRAVA I OBVEZE UGOVORNIH STRANA U UGOVORIMA O NAUKOVANU I NAČIN RJEŠAVANJA SPORNIH SITUACIJA

SUDIONICI:

Tajnica Suda časti i Centra za mirenje Hrvatske obrtničke komore

Ravnatelj škole

Predstavnici roditelja

Obrtnici-mentori

Na Okruglom stolu potrebno je potaknuti komunikaciju sudionika te utvrditi stupanj poznavanja osnovnih pravnih pojmova te prava i obveza koja proizlaze za ugovorne strana temeljem sklopljenih ugovora o naukovanju kao i posljedica eventualnih spornih situacija. Sve navedeno je u cilju otklanjanja ili smanjenja na najmanju moguću mjeru rizika koje nosi nejasna ili nepotpuna komunikacija između dionika projekta.

Cilj aktivnosti je postići rezultat na način da sudionici povećaju stupanj znanja i svijesti o načinu mirnom rješavanju sporova putem stručnih i nepristranih osoba-medijatora na Centru za mirenje HOK-a ili educiranih osoba unutar Komorskog sustava u postupku pred Sudom časti HOK-a te općenito o tijelima za alternativno rješavanja bio koje sporne situacije proizašle iz sklopljenih ugovora o naukovanju ili drugih vrsta pravnih odnosa u kojima se nalaze.

Potrebno je educirati sudionike Okruglog stola o načinu i benefitima jasne i precizne komunikacije, zahtjevima i očekivanjima ugovornih strana te prednostima pravovremenog razjašnjavanja nejasnoća ili spornih situacija uz pomoć educiranih stručnjaka.

Sudionicima Okruglog stola će se podijeliti letci o alternativnom rješavanju sporova, a odraditi će se simulacija rješavanja sporne situacije u cilju pojednostavljenja i približavanja cijelog postupka medijacije.

Pilot projekt promocije obrtničkih zanimanja u Hrvatskoj

(prema projektu Obrtničke komore Krapinsko-zagorske županije)

CILJ

Povećati upis učenika u programe izobrazbe za obrtnička zanimanja s naglaskom na deficitarna obrtnička zanimanja

ZADAĆE

- održati sastanak sa svim dionicima projekta (HZZ-područni ured, udruženja obrtnika, srednje škole, županijski uredi za prosvjetu tj. obrazovanje, mediji), te s njima
 - utvrditi deficitarna obrtnička zanimanja u županiji
 - utvrditi obrtnička zanimanja koja nisu deficitarna, ali su važna za županiju
 - odabrati zanimanja koja će biti prezentirana u tekućoj školskoj godini
 - odabrati obrtničke radionice koje će sudjelovati u projektu
 - odabrati osnovne škole u kojima će biti održana promocija
- odrediti osobe koje će prezentirati zanimanja (predstavnik obrtnika, predstavnik POK/UO, predstavnik HZZ-a, predstavnik srednje škole)
- osmisлити hodoigram promocije
- dogovoriti točne termine promocije po osnovnim školama
- dogovoriti termine posjete obrtničkim radionicama
- održati sastanak s ravnateljima i/ili stručnim suradnicima osnovnih škola
- izraditi upitnik za roditelje i učenike 8. razreda
- predvidjeti troškove promocije (prijevoz sudionika promocije, prijevoz učenika, promotivni materijal – letke, brošure, majice, vrećice bit će osigurane od strane HOK-a, eventualni dodatni promotivni materijal, reprezentacija, medijske objave)
- stupiti u kontakt s lokalnim medijima, te ih obavijestiti o planiranim aktivnostima
- provesti aktivnosti promocije
- prikupiti podatke o broju upisanih učenika u programe izobrazbe prezentiranih zanimanja
- izraditi izvješće o rezultatima projekta
- dati preporuke za daljnje promotivne aktivnosti

Ovaj projekt se temelji na projektu promocije obrtničkih zanimanja po osnovnim školama Krapinsko-zagorske županije, te ga u nastavku u potpunosti prenosimo.

Hrvatski zavod za zapošljavanje-područna služba Krapina dostavlja Obrtničkoj komori Krapinsko-zagorske županije listu deficitarnih obrtničkih zanimanja po Ispostavama HZZ-a, a što teritorijalno odgovara ustroju pripadajućih udruženja obrtnika OKKŽŽ.

Nakon što se utvrdi koja su zanimanja deficitarna u kojem udruženju obrtnika, OKKŽŽ organizira sastanak s ravnateljima srednjih škola KZZ, HZZ - PS Krapina i Krapinsko-zagorskom županijom, na kojem se usklađuju zajedničke aktivnosti prezentacije obrtničkih i ostalih programa (srednje škole prezentiraju sve svoje programe).

Obrtnička komora Krapinsko-zagorske županije obavještava pripadajuća udruženja obrtnika o Odluci Upravnog odbora Obrtničke komore Krapinsko-zagorske županije o održavanju prezentacije, koja se sastoji od dva dijela:

- *prvi dio održava se u svim osnovnim školama KZZ učenicima 8. razreda i njihovim roditeljima,*

- drugi dio prezentacije organizira se u obrtničkim radionicama ili u praktikumima srednjih škola Krapinsko-zagorske županije za vrijeme održavanja «Otvorenih vrata srednjih škola», a način prezentacije, uključujući i prijevoz, određuje se nakon utvrđenog interesa učenika za posjet obrtničkim radionicama.

Udruženja obrtnika se potom zadužuju da definiraju koji će obrtnici prezentirati koja zanimanja, te koju bi obrtničku radionicu učenici mogli posjetiti na području njihovog udruženja obrtnika.

Obrtnička komora KZŽ definira hodogram prezentacije po osnovnim školama uz usuglašavanje sa udruženjima obrtnika, osnovnim i srednjim školama Krapinsko-zagorske županije i Hrvatskim zavodom za zapošljavanje-područna služba Krapina. U hodogramu su točno definirani termini obilaska po osnovnim školama (datum i vrijeme, te koji će obrtnici prezentirati koje zanimanje).

Sama prezentacija u osnovnim školama započinje uvodnom riječi predsjednika Obrtničke komore Krapinsko-zagorske županije ili udruženja obrtnika, a strukturu prezentacije čini:

- izbor zanimanja - kako uskladiti vlastite potrebe i potencijale s potrebama tržišta rada - predstavnik Hrvatskog zavoda za zapošljavanje-područna služba Krapina,
- predstavljanje Jedinog modela obrazovanja - predstavnik Obrtničke komore Krapinsko-zagorske županije ili udruženja obrtnika,
- predstavljanje deficitarnih obrtničkih zanimanja - predstavnik obrtnika,
- mogućnost upisa i obrazovanja za slijedeću školsku godinu - predstavnici svih srednjih škola Krapinsko-zagorske županije,
- pitanja roditelja i učenika,
- podjela ankete za učenike,
- podjela promidžbenih materijala svim učenicima te CD-a na kojem se nalazi zajednička prezentacija Hrvatskog zavoda za zapošljavanje-područne službe Krapina, Obrtničke komore Krapinsko-zagorske županije, i svih srednjih škola Krapinsko-zagorske županije.
 - Prezentacija traje cca: 90 minuta.

Nakon uspješno realiziranog prvog dijela prezentacije u osnovnim školama, prikupljenih anketa od učenika, kako bi se vidjela zainteresiranost za posjet obrtničkim radionicama, organizira se prijevoz učenika do obrtničkih radionica ili školskih radionica srednjih škola u kojima se održava drugi dio, koji omogućuje neposredni uvid u radno okruženje, radne uvjete i zahtjeve zanimanja.

Predlažemo da se osim posjete obrtničkim radionicama planira povezivanje gore opisanog dijela promocije zanimanja s posjetom sajmovima, izložbama tradicionalnih obrta, muzejima, modnim revijama i sličnim događanjima, gdje god je to moguće. Npr. Obrtničko učilište grada Zagreba je u promociju uključilo posjet Muzeju za umjetnost i obrt u kojem su učenici imali priliku upoznati se s djelima majstora zlatara, urara, stolara i glazbalara, ili Obrtnička komora Sisačko-moslavačke županije organizira posjet sajmu tradicionalnih obrta u Topuskom gdje učenici imaju priliku uživo svjedočiti vještinama majstora, te i sami provjeriti svoje sposobnosti u željenom zanimanju. Obrtnička komora Primorsko-goranske županije je npr. angažirala obrtnike i njihove naučnike na uređenju škola u svojoj županiji.

Vrlo je važno da se nakon provedenih aktivnosti projekt evaluira na način da se prikupe podaci o broju upisanih učenika u promovirana zanimanja. Temeljem dobivenih rezultata

i stečenog iskustva u provedbi projekta, također je potrebno dati preporuke za daljnje unaprjeđenje promotivnih aktivnosti.

Zagrebački obrtnički sajam

Kako bi promovirala obrtnička zanimanja i upise u obrtničke i srednje strukovne škole na području grada Zagreba i Zagrebačke županije Obrtnička komora Zagreb 2016. godine osmislila je i pokrenula **Zagrebački obrtnički sajam**.

Cilj ove manifestacije je učenicima završnih razreda osnovnih škola približiti obrtnička zanimanja kako bi se potaknuo veći interes za upis u obrtničke i srednje strukovne škole. Koncept sajma je da majstori obrtnici zajedno s učenicima obrtničkih i srednjih strukovnih škola s područja Grada Zagreba i Zagrebačke županije prezentiraju različita obrtnička zanimanja učenicima završnih razreda osnovnih škola.

Učenicima osnovnih škola omogućeno je da se i sami aktivno uključe u izradu obrtničkih proizvoda i poslove pojedinih obrtničkih struka te da se поближе upoznaju s raznim obrtničkim zanimanjima i mogućnostima školovanja.

Zagrebački obrtnički sajam u trajanju od dva dana održava se svake godine na Zagrebačkom velesajmu.

Ulaz na sajam je besplatan a Obrtnička komora Zagreb za sve učenike sedmih i osmih razreda osnovne škole organizira i besplatan prijevoz na sajam, kao i povratak u škole nakon obilaska sajma.

Na sajmu svake godine sudjeluje 20-ak obrtničkih i srednjih strukovnih škola s područja Grada Zagreba i Zagrebačke županije te velik broj obrtnika raznih struka.

U sklopu sajma održavala su se razna natjecanja i događanja kao što su: „Zlatni ruž“, natjecanje frizera i kozmetičara grada Zagreba i Zagrebačke županije, Obrtničko otvoreno natjecanje florista „Zlatni cvijet“, „Groznica maturalne večeri“ modna revija humanitarnog karaktera, Modne revije Škole za modu i dizajn, Revije frizura učenika obrtničkih škola i majstora frizera, Kulinarski show, JoomBoos meet-up-druženje s popularnim youtuberima ...

Učenicima osnovnih škola Zagrebački obrtnički sajam jedinstvena je prilika da na jednom mjestu dobiju sve potrebne informacije vezane uz upis u željeno obrtničko zanimanje, obrtničkim i srednjim strukovnim školama s područja Grada Zagreba i Zagrebačke županije kao i o mogućnostima budućeg zapošljavanja. Sajam je izuzetno dobro prihvaćen i ocijenjen i od strane učenika i stručnih službi osnovnih škola kao i od obrtničkih i srednjih strukovnih škola koje su u sajmu prepoznale velike mogućnosti promocije obrtničkih i srednjih strukovnih škola i obrtničkih zanimanja.

Promidžbena kampanja "Upoznaj struku i živi od svojih ruku"

Obzirom na epidemiološku situaciju Zagrebački obrtnički sajam nije se održao 2020., 2021. i 2022. godine pa je Obrtnička komora Zagreb osmislila kampanju za promicanje strukovnih zanimanja pod nazivom "Upoznaj struku i živi od svojih ruku". Kampanja je namijenjena učenicima koji su završili 8. razred osnovne škole i promovirana je na društvenim mrežama, sredstvima javnog informiranja, jumbo plakatima i u javnom prijevozu na području grada Zagreba i Zagrebačke županije. Snimljeni su promidžbeni filmovi o obrtničkim zanimanjima koji su prikazivani na javnoj TV kao i promidžbeni filmovi o obrtničkim i srednjim strukovnim školama s područja grada Zagreba i Zagrebačke županije koji su dostupni na web stranicama Obrtničke komore Zagreb i

YouTube kanalu.

Na društvenim mrežama OKZ-a objavljeni su promo filmići s prezentacijama raznih obrtničkih zanimanja i promocijom upisa u obrtničke i srednje strukovne škole.

Na području grada Zagreba i Zagrebačke županije izloženi su jumbo plakati s porukom „Upoznaj struku i živi od svojih ruku“.

Plakati i letci „Upoznaj struku i živi od svojih ruku“ postavljeni su u vozilima javnog prijevoza: vlakova, tramvaja i autobusa na području grada Zagreba i Zagrebačke županije.

Na plakatima i letcima nalazio se barkod čije skeniranje vodi do web stranice Obrtničke komore Zagreb na kojoj su objavljene sve važne informacije o upisima u obrtničke i srednje strukovne škole na području grada Zagreba i Zagrebačke županije.

Osim toga Obrtnička komora Zagreb izradila je i promidžbene brošure o upisima za obrtnička zanimanja koji su dostavljeni svim osnovnim školama na području grada Zagreba i Zagrebačke županije, kako bi učenike i roditelje dodatno informirala o mogućnostima upisa u obrtnička zanimanja.

Visoko obrazovanje

(pripremio Fakultet informatike i digitalnih tehnologija)

Studentska praksa

Studentska praksa obavezan je dio preddiplomskog i diplomskog studija informatike na Fakultetu informatike i digitalnih tehnologija (FIDIT). Na sveučilišnom preddiplomskom studiju informatike kolegij „Stručna praksa“ donosi 4 ECTS boda, što predstavlja oko 80 sati stručne prakse u poduzeću, dok se na diplomskom studiju praksa proširuje na 6 ECTS bodova, odnosno 120 sati.

Studenti mogu obavljati praksu u poduzećima koja sami odaberu ili na FIDIT-u, gdje sudjeluju u određenim projektima. FIDIT kontinuirano ažurira popis partnerskih poduzeća koja prihvaćaju praktikante, a popis je dostupan studentima prije početka prakse. Studenti se također mogu odlučiti za praksu u poduzeću koje nije na popisu, pri čemu je administrativni postupak gotovo identičan.

Pristup praksi odvija se putem uputnice koju izdaje FIDIT, a koja sadrži kontakt podatke poduzeća. Ako studenti sami pronađu poduzeće za obavljanje prakse, dužni su sami ispuniti uputnicu te njezine kopije dostaviti poduzeću i osobi na FIDIT-u zaduženoj za vođenje stručne prakse na studijskom programu.

Od studenata se očekuje da kontinuirano vode dnevnik rada putem Mahara ePortfolio platforme, a mentor i voditelj prakse imaju uvid u njegov sadržaj.

Stručna praksa u poduzeću

Na primjeru jednog studenta može se zaključiti da praksa nadopunjuje njihovo znanje i proširuje ga tehnologijama s kojima se možda ne susreću tijekom redovne nastave ili koje se ne obrađuju detaljno. Student je već imao profesionalno iskustvo u izradi web-aplikacija te je odlučio obavljati praksu u poduzeću koje se bavi njihovim razvojem.

Tijekom prakse student je sudjelovao u timskom razvoju web-aplikacija, pri čemu je bio zadužen za razvoj backend-sustava, dok je ostatak tima radio na frontendu. U sklopu razvoja imao je priliku implementirati Continuous Integration / Continuous Delivery (CI/CD) radni tijek, koji se ne obrađuje detaljno na nastavi i s kojim ranije nije imao praktično iskustvo. Iako je već posjedovao određeno profesionalno iskustvo, praksa mu je omogućila usvajanje novih vještina uz vodstvo iskusnih razvojnih inženjera.

Osim usvajanja novih tehnologija, student je radio u timskom okruženju u kojem se očekuje redovita koordinacija zadataka, zajedničko rješavanje problema, iterativne kontrole kvalitete te primanje savjeta i povratnih informacija od iskusnijih kolega.

Stručna praksa na FIDIT-u

Studenti imaju mogućnost obavljanja prakse na FIDIT-u, pri čemu najčešće sudjeluju u aktivnostima projekata u kojima je FIDIT partner te u razvoju internih aplikacija za potrebe fakulteta. Ovo je nastavak dosadašnje nastavne prakse, gdje motivirani studenti mogu nadograditi svoje seminarske i završne radove te ih, uz podršku profesora i mentora, pretvoriti u konkretne aplikacije, istraživačke radove i druge projekte.

U kontekstu razvoja aplikacija, studenti mogu preuzeti različite uloge, od dizajnera do programera, pri čemu ih se vodi kroz tipičan tijek izgradnje softvera. Koriste standardne alate i metodologije industrije, postavljaju razvojno i testno okruženje, rade s alatima za verzioniranje koda (Git/GitHub), CI/CD alatima, UI dizajnom u Firmi i drugim relevantnim tehnologijama.

Pokazalo se da najbolji rezultati dolaze kada studenti dobiju zadatak razviti ili dizajnirati specifične komponente koje čine cjelokupnu aplikaciju, primjerice dizajn ili funkcionalnost prozora za prijavu. Time se mogu fokusirati na manje, jasno definirane zadatke koje mogu razviti samostalno, bez potrebe za brigom o cjelokupnoj arhitekturi sustava. Ovakav pristup poboljšava njihov rad jer su specifikacije jasnije, a zadaci prilagođeni njihovim stvarnim sposobnostima.

Primarni način praćenja napretka su recenzije koda, putem kojih programeri iterativno dolaze do najboljih rješenja za određeni problem. Tijekom recenzija studenti dobivaju povratne informacije o tome što je dobro i što je potrebno poboljšati. Do završetka prakse studenti uspješno razviju barem jednu komponentu aplikacije.

Primjeri dobre prakse – studijski posjeti u okviru projekta

(pripremila Hrvatska obrtnička komora)

Studijski posjet Belgiji

U skladu s prvim ciljem, u okviru projekta organizirana su dva studijska posjeta s ciljem predstavljanja sustava strukovnog obrazovanja i osposobljavanja u Hrvatskoj i Belgiji, točnije onih modela strukovnog obrazovanja koji naglašavaju učenje temeljeno na radu (naukovanje, dualno obrazovanje). Sudionici studijskih posjeta bili su predstavnici strukovnih škola, tvrtki i drugih institucija vezanih uz strukovno obrazovanje i osposobljavanje.

Drugi studijski posjet bio je u organizaciji Srednje strukovne škole GO! Atheneum Geraardsbergen u okviru kojeg je sudionicima predstavljen sustav naukovanja u sklopu cjelokupnog sustava strukovnog obrazovanja i osposobljavanja u Belgiji.

Naukovanje – način poučavanja koje je usmjereno na potrebe vještina tržišta rada malih i srednjih poduzeća u Belgiji ima dugu tradiciju. Prvo tajništvo za naukovanje u Valoniji osnovano je 1907. godine. Nasljednicom ove prve povijesne institucije može se smatrati mreža IFAPME.

No, za razliku od naukovanja u Republici Hrvatskoj najveća većina polaznika naukovanja u Belgiji čine mladi iznad 18 godina, budući da naukovanje privlači potencijalno one mlade osobe koje rano napuštaju školu ili učenike koji su akumulirali „školski neuspjeh“.

Ako je osiguran od strane IFAPME ili SFPME, shema se provodi kroz posebne programe naukovanja. Takvi programi i povezane strukovne kvalifikacije razvijaju se uz potporu predstavnika sektorskih socijalnih partnera.

Socijalni partneri dio su odbora OFFA-e, kao i dio odbora za akreditaciju i posredovanje te su dio većine radnih skupina koje je uspostavila OFFA.

OFFA potpisuje sporazume o suradnji s predstavnicima sektora (socijalnim partnerima) uključenim u izmjeničnu obuku i edukaciju.

Strukovne kvalifikacije u francuskom govornom dijelu Belgije razvija Service francophone des métiers et des qualifications (SFMQ) (francuska služba za obrte i kvalifikacije).

SFMQ okuplja glavne dionike strukovnog obrazovanja i osposobljavanja kao što su: javne službe za zapošljavanje (PES), socijalne partnere, sve pružatelje strukovnog obrazovanja i osposobljavanja, operatere za socio-profesionalnu integraciju, Konzorcij za provjeru vještina (Consortium de validation des compétences, CVDC) za Belgiju-FR.

Štoviše, socijalni partneri dio su odbora IFAPME-a i njegovih lokalnih centara za obuku IFAPME-a, te su dio odbora lokalnog centra za obuku SFPME-a (EFP).

Sva tri pružatelja (CEFA, IFAPME, SFPME) potpisuju sporazume o suradnji sa socijalnim partnerima na sektorskoj razini uključenim u izmjeničnu obuku.

Socijalni partneri koji sjede u odboru OFFA uključeni su u proces akreditacije poduzeća koja žele zaposliti pripravnike

Stručnjaci ili predstavnici sektorskih grana dio su ispitnog odbora u školama i centrima za obuku (IFAPME/SFPME/CEFA).

Pružatelji usluga osiguravaju obuku za učenike, kreiraju ili sudjeluju u izradi profila obuke, sudjeluju u upravljanju naizmjeničnom obukom (OFFA), odobravaju naizmjenične vježbeničke tvrtke.

Prije sklapanja ugovora, tvrtka mora dobiti odobrenje (akreditaciju) od institucije za osposobljavanje za pružanje „formation en alternance” (na prijedlog sektorskih trenera ako postoje). Tvrtka uvodi zahtjev za odobrenje instituciji za osposobljavanje. U roku od tri mjeseca od podnošenja zahtjeva, institucija za obuku (ili sektorski treneri ako postoje) posjećuju tvrtku kako bi vidjeli ispunjava li tvrtka uvjete za akreditaciju.

Tvrtka mora osigurati mentora („tutor imenovan od strane tvrtke”), koji odgovara uvjetima navedenim u ugovoru.

Nakon što su sudionici studijskog posjeta upoznati s cjelokupnim sustavom strukovnog obrazovanja i osposobljavanja u Belgiji s posebnim naglaskom na naukovanje, sudionici su imali prilike i neposredno steći iskustva takvog načina provedbe obrazovanja i to obilaskom srednje strukovne škole u Geraardsbergenu kako bi upoznali specifičnosti provedbe viđene očima škole, učenika i nastavnika.

Potom je bio organiziran posjet poduzećima koji su uključeni u naukovanje kako bi se stekao uvid od strane poslodavaca.

Posljednjeg dana studijskog posjeta isto kao i u Hrvatskoj organizirana je grupna rasprava kako bi svi sudionici raspravili viđeno tijekom studijskog posjeta te usporedili sa sustavom naukovanja kojeg su upoznali u Republici Hrvatskoj, ali i sustavom naukovanja u svojoj zemlji.

Neki od ključnih zaključaka bili su:

- postoji potreba za poboljšanjem komunikacijskih mehanizama kako bi se ojačale veze škola-tvrtka i omogućile sveobuhvatne povratne informacije o učinku učenika tijekom praktične nastave; prijedlog je poboljšati komunikacijske kanale između škola i tvrtki kako bi se optimiziralo uključivanje učenika i mehanizmi povratnih informacija.

- važno je unaprijediti imidž naukovanja i obrtništva od najranije dobi, počevši od dječjeg vrtića do osnovne škole. Osim toga, također je važno osnažiti nastavnike strukovnog obrazovanja i osposobljavanja da prepoznaju vještine učenika i pruže im odgovarajuće smjernice.
- digitalizacija komunikacijskih kanala i smanjenje administrativnih zahtjeva mogu olakšati besprijekornu partnersku komunikaciju i suradnju.

Studijski posjet Zagrebu

U skladu s prvim ciljem, u okviru projekta organizirana su dva studijska posjeta s ciljem predstavljanja sustava strukovnog obrazovanja i osposobljavanja u Hrvatskoj i Belgiji, točnije onih modela strukovnog obrazovanja koji naglašavaju učenje temeljeno na radu (naukovanje, dualno obrazovanje). Sudionici studijskih posjeta bili su predstavnici strukovnih škola, tvrtki i drugih institucija vezanih uz strukovno obrazovanje i osposobljavanje.

Prvi studijski posjet bio je u organizaciji Hrvatske obrtničke komore u okviru kojeg smo sudionicima predstavljen sustav naukovanja u sklopu cjelokupnog sustava strukovnog obrazovanja i osposobljavanja u Republici Hrvatskoj.

Shema naukovanja Jedinstvenog modela obrazovanja provodi se od školske godine 2004./2005.

Međutim, prije toga postojali su dualni programi od školske godine 1995./1996. Prvi Zakon o obrtu (1994.) bio je temelj i preduvjet za izradu obrazovnog zakonodavstva, kurikulumu i praktičnog uvoda u dualni sustav obrazovanja. Nakon izrade zakona i nastavnih planova i programa, započela je eksperimentalna praksa dualnog sustava obrazovanja. Rezultati su bili ohrabrujući, ali su također pokazali da je bilo puno posla kako bi sustav radio u punom kapacitetu. Uz eksperimentalni sustav, u većini strukovnih škola primjenjivao se i "klasični model" (temeljen na školama). Stoga je početkom 2003. godine razvijen jedinstveni model obrazovanja koji je proveden u skladu sa Zakonom o obrtništvu i sadržavao je, iako u manjoj mjeri, obilježja dualnog obrazovanja. Uvedeni su novi obrazovni programi za obrtnička zanimanja.

Ovaj sustav ne bi mogao funkcionirati bez suradnje brojnih institucija od kojih svaka ima zakonom određenu nadležnost. Nadležnost je podijeljena između Ministarstva obrazovanja, Ministarstva gospodarstva, Hrvatske obrtničke komore i Agencije za strukovno obrazovanje.

Ministarstvo znanosti i obrazovanja prvenstveno je odgovorno za koordinaciju obrazovanja koje se pruža u školama.

Ministarstvo gospodarstva, poduzetništva i obrta zaduženo je za vođenje baze ugovora i mjesta za naukovanje: <https://enaukovanje.portor.hr/login.htm>

Hrvatska obrtnička komora zadužena je za izdavanje dozvola obrtnicima i trgovačkim društvima za primanje naučnika, provođenje ispita za mentore u poduzeću za naukovanje, sudjelovanje na ispitima naukovanja i predlaganje nastavnog plana i programa naukovanja u suradnji s ministarstvom nadležnim za obrt.

Hrvatska obrtnička komora i Hrvatska gospodarska komora provode edukaciju mentora u poduzeću.

Agencija za strukovno obrazovanje i osposobljavanje nadležna je za postupak vanjskog vrednovanja ispita naukovanja.

Važno je još naglasiti da županijski uredi nadležni za obrazovanje, strukovne škole, Ministarstvo znanosti i obrazovanja, Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja, Hrvatska obrtnička komora: planiranje upisne kvote

Hrvatska obrtnička komora zadužena je za izdavanje dozvola obrtnicima i poduzećima za zapošljavanje naučnika, provođenje ispita za mentore u poduzeću za naukovanje, provođenje pripravnčkih ispita (te predlaganje nastavnog plana i programa naukovanja u suradnji s ministarstvom nadležnim za obrt – vidi Q14).

Naime, za provedbu naukovanja poduzeća moraju imati dozvolu za prihvatanje naučnika koju izdaje Hrvatska obrtnička komora.

Za dobivanje licence tvrtke moraju osigurati uvjete za stjecanje znanja, vještina i kompetencija naučnika u stvarnom radnom procesu te jamčiti kvalitetu osposobljavanja na radnom mjestu, u skladu s nastavnim planom i programom.

To također znači da naučnik mora imati imenovanog mentora koji ima odgovarajuće kvalifikacije i pedagoške kompetencije. Dozvola ima rok valjanosti od sedam godina.

Nadzor nad provedbom naukovanja kod poslodavaca provodi povjerenstvo sastavljeno od predstavnika Ministarstva nadležnog za obrt, ustanova za strukovno obrazovanje, Agencije nadležne za strukovno obrazovanje, Hrvatske obrtničke komore i Hrvatske gospodarske komore.

Informacije o licenciranim poduzećima koja sudjeluju u provedbi naukovanja mogu se pronaći na internetskim stranicama Ministarstva poduzetništva i obrta "eNaukovanje" (<https://enaukovanje.portor.hr/login.htm>) ili na mrežnim stranicama komora: Hrvatska obrtnička komora i Hrvatska gospodarska komora.

Nakon što su sudionici studijskog posjeta upoznati s cjelokupnim sustavom strukovnog obrazovanja i osposobljavanja s posebnim naglaskom na naukovanje, sudionici su imali prilike i neposredno steći iskustva takvog načina provedbe obrazovanja i to obilaskom srednjih strukovnih škola kako bi upoznali specifičnosti provedbe viđene očima škole, učenika, nastavnika i njihovih ravnatelja. Potom je bio organiziran posjet i jednom od vodećih obrta i poduzeća županije kako bi se stekao uvid od strane poslodavaca koji sudjeluju u naukovanju. Konačno, predstavnici Hrvatske obrtničke komore, područnih obrtničkih komora, Agencije za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih te Ministarstva gospodarstva predstavili su svoje uloge i odgovornosti u provedbi naukovanja naglaskom na suradnji između svih dionika strukovnog obrazovanja.

Posljednjeg dana studijskog posjeta organizirana je grupna rasprava kako bi svi sudionici razmijenili primjere dobre prakse iz svojih zemalja kao i lekcije naučene tijekom studijskog posjeta što je bila dobra osnova za daljnje aktivnosti WP-a.

Doneseni su i određeni zaključci:

Grupa 1 je zaključila da je jedan od ključnih problema u suradnji strukovnog obrazovanja i osposobljavanja uključivanje učenika u proces razmjene između škola i poduzeća, odnosno postoji potreba za sustavnim pristupom i standardiziranim mehanizmima suradnje između škola i poduzeća. kako bi se postiglo što učinkovitije uključivanje učenika. Drugim riječima, treba poboljšati komunikacijske mehanizme s ciljem jačanja suradnje škole s tvrtkama, te dobivanja kvalitetne povratne informacije o napretku učenika tijekom dijela učenja temeljenog na radu.

Grupa 2 svoju je raspravu usmjerila na poduzeća i izazove s kojima se suočavaju u kontekstu suradnje u strukovnom obrazovanju i osposobljavanju. S jedne strane, vrlo je široko pitanje percepcije ugleda i vrijednosti tvrtki i mentora u tvrtkama, gdje naukovanje nema svoje mjesto kao vrijedna opcija za učenike i njihove roditelje. Međutim, to je povezano s drugim problemom koji se odnosi na nedostatak osjećaja dodane vrijednosti naukovanja u tvrtkama. Na taj način tvrtke nemaju jasan i konkretan osjećaj kako bi pripravnik mogao doprinijeti poslovanju tvrtke, što dovodi do radnog okruženja u kojem pripravnik ne gradi vlastiti identitet kao mogućeg budućeg radnika i zaposlenika. Skupina je kao moguće rješenje predložila podizanje pozitivne slike o naukovanju i obrtništvu općenito, a taj proces trebao bi krenuti od vrtića kroz osnovnu školu. To bi pridonijelo identifikaciji učenika s poslom, zanimanjem kao i s mentorom koji ih prati tijekom učenja uz rad. Također, strukovne nastavnike treba osnažiti i unaprijediti kako bi mogli prepoznati vještine učenika i ponuditi im konkretne i podupiruće savjete u vezi s njihovim profesionalnim interesima.

Grupa 3 fokusirala se na komunikaciju između poduzeća, škola i učenika kao važnog aspekta partnerske suradnje. Zaključili su kako je suradnja na svim razinama nužna kako bi se postigli što bolji rezultati. Protok informacija između svih partnera ključan je aspekt kojim se treba pozabaviti. Moguće rješenje je digitalizacija komunikacije i smanjenje administrativnih zahtjeva koji otežavaju partnersku komunikaciju i suradnju.